

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Eva Zdráhalová

Kreační pravomoci prezidenta vůči vládě

Bakalářská práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Kreační pravomoci prezidenta vůči vládě“ vypracovala sama a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Bedihošti 19. 3. 2019

Eva Zdráhalová

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu bakalářské práce JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D. za odborné vedení, podnětné konzultace, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní práce poskytl.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Organizace a postavení moci výkonné ve státě	8
1.1 Vztah prezidenta a vlády v České republice	10
2 Role prezidenta při ustavování vlády	13
2.1 Jmenování předsedy vlády a dalších členů vlády	14
2.2 Složení slibu do rukou prezidenta	18
2.3 Kreace vlády po nevyslovení důvěry Poslaneckou sněmovnou	19
3 Odvolání vlády, předsedy vlády a člena vlády	23
4 Institut demise	28
4.1 Obligatorní demise	28
4.2 Fakultativní demise	31
4.3 Pravomoc a působnost vlády v demisi	36
Závěr	38
Seznam použitých zdrojů	40
Odborné publikace	40
Odborné časopisy	41
Právní předpisy	41
Judikáty	41
Internetové odkazy	41
Abstrakt	44
Summary	45
Seznam klíčových slov	46
Key words	46

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

NKÚ – Nejvyšší kontrolní úřad

ČNB – Česká národní banka

SR – Slovenská republika

PR – Polská republika

PS – Poslanecká sněmovna

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se věnuje problematice kreačních pravomocí prezidenta, jimiž disponuje vůči vládě, se snahou zaměřit se na možnou míru prezidentových intervencí při ustavování vlády, jejím odvolávání a při přijímání demise. Práce se zabývá také procesní stránkou věci u jednotlivých institutů a povinnostmi, jimiž jsou k sobě prezident a vláda vázáni. Téma jsem si zvolila v reakci na nedávné politické události, jež vedly mnohé ústavní právníky, ale i širokou veřejnost, k zamyšlení nad tím, jak v konkrétní situaci s ústavním textem pracovat, popř. zda nejvyšší ústavní činitelé literu Ústavy správně interpretují.

Jedná se tedy o analýzu několika článků v Hlavě III. Ústavy (Moc výkonná), jež obsahově korespondují se zpracovávaným tématem. Na několika místech je tento text doplněn o události, jež nastaly v praxi s tím, že pozornost je zaměřena především na několik posledních let. Cílem této práce je v rámci zpracovávaného úseku Ústavy zkoumat takové články Ústavy, jejichž formulace při výkladu bez kontextu Ústavy může vést k vícero možným závěrům.

Práce je členěna do čtyř kapitol, které jsou mimo kapitolu 3 dále členěny do podkapitol. První kapitola se věnuje organizaci moci v České republice, v obecné rovině vztahu prezidenta s premiérem, a taktéž formou vlády, která je v České republice uplatňována. Cílem této kapitoly je odpovědět na otázku, zda je Česká republika parlamentní republikou tak, jak je tradičně pojímána, a dále pak na základě čeho můžeme náš stát jako parlamentní republiku označit. Druhá kapitola se soustřeďuje na možné intervence prezidenta do složení vlády, a to konkrétně v oblasti jmenování členů vlády, skládání slibu do rukou prezidenta a poté, co je jím jmenované vládě nevyslovena důvěra Poslaneckou sněmovnou. Zde je podstatné především to, zda je prezident vázán premiérovým návrhem na složení vlády, jaký vliv má nesložení slibu na členství ve vládě, a zda je absence podmínky státního občanství oprávněně považována za nedostatek Ústavy. Třetí kapitola pojednává o odvolání, a to separovaně o odvolání vlády, předsedy vlády a člena vlády, a možné důsledky těchto rozhodnutí. Cílem této kapitoly je zjistit, zda prezident sám o své vlastní vůli může vládu nebo jejího předsedu odvolat, a jaký článek lze v tomto případě považovat za problematický tím, že bez kontextu Ústavy lze k tomuto jeho výkladem dospět. Čtvrtá kapitola rozlišuje obligatorní a fakultativní demisi a rozdílnost povinností prezidenta z tohoto dělení vyplývající. Cílem této kapitoly je zjištění, zda prezident musí přijmout fakultativní demisi, a zda ji může přijmout pouze jako individuální úkon předsedy vlády bez toho, aniž by to mělo jakýkoliv dopad na zbytek vlády. Tato kapitola také

řeší problematiku postavení vlády v demisi, nicméně spíše popisně. Jednotlivé kapitoly také nabízí pohled na události v České republice, v nichž došlo k aplikaci předmětných ústavních článků do praxe.

Každá kapitola nejprve začíná ústavním zakotvením dané problematiky, pokouší se reflektovat dopady znění článků bez kontextu Ústavy, poté v souvislosti s celkovým zněním Ústavy, a v návaznosti na další předmětné články. K tomuto základu jsou připojena stanoviska mnoha odborníků, práce vychází jak z učebnic ústavního práva, z příspěvků ve sbornících, z monografií, z příspěvků v odborném časopise, tak z Komentářů k Ústavě. Každá kapitola se pokouší reflektovat odraz předmětné problematiky v praxi odkazem na dění v České republice v posledních letech, a to především na základě informací z internetových zdrojů, jež se dané problematice věnují. Internetové zdroje tvoří největší část všech použitých zdrojů, do textu jsou ale tyto informace začleněny spíše stručně, tudíž obsahově netvoří příliš značnou část. Použité informace jsou ověřené i z jiných zdrojů. Pokud nebylo možné objasnit danou problematiku na základě kombinace výše zmíněných pramenů, odkazuje práce na zahraniční úpravu, jež nám může být v některých ohledech oporou či inspirací. Jedná se především o Ústavu Slovenska a Polska, s nimiž je Ústava ČR porovnávána za účelem potvrzení správnosti předpokládaného závěru, pro zjištění ústavní praxe v jiných státech jsou opět použity internetové zdroje. Dostupné prameny jsou k dané problematice velmi kvalitní, ačkoliv pro účely zpracování této práce by v několika málo případech byl vhodný podrobnější vhled.

Z hlediska výzkumných metod se jedná o práci analyticko-syntetickou, přičemž je v případě potřeby v konkrétních místech doplněna o komparaci a analogii.

1 Organizace a postavení moci výkonné ve státě

V rámci organizace nejvyšších státních orgánů zaujímá formálně nejvyšší postavení hlava státu, jejíž funkce se liší v závislosti na mnoha faktorech v každém státě. Zejména forma vlády, která je v daném státě uplatňována, ústavní zakotvení hlavy státu, historický vývoj a tradice, ale také osobnost, která funkci zastává, to vše ovlivňuje reálnou pozici hlavy státu vůči ostatním orgánům, postavení hlavy státu uvnitř moci výkonné a také její označení. Neméně podstatné je určení, od koho hlava státu odvozuje svoji moc, zda přímo od lidu, zprostředkovaně od Parlamentu, nebo zda se funkce hlavy státu osoba ujímá na základě dědění, jak je tomu typicky v monarchiích. Také vláda, její složení a působnost se liší v závislosti na těchto faktorech, funkce vlády jsou ale výrazně ovlivněny především postavením hlavy státu v zemi a jejich vzájemnými vztahy a pravomocemi, kterými vůči sobě disponují.¹

Ústava ČR, stejně jako všechny novodobé ústavy demokratických zemí, zakotvuje tzv. tripartici, tedy rozdělení moci mezi orgány moci zákonodárné, výkonné a soudní. Tento princip dělby moci se stal součástí nedotknutelných demokratických ústavních principů² a považuje se za jeden ze základních znaků demokratického právního státu.³ Toto dělení moci mezi státní orgány stojící na jedné úrovni nazýváme dělbou moci horizontální. V ČR vykonává zákonodárnou moc Parlament, který se skládá z Poslanecké sněmovny a Senátu, moc výkonná je taktéž založena na dualistickém principu a vykonává ji prezident a vláda, a konečně moc soudní, která se dělí na obecné soudy a Ústavní soud.⁴ V Ústavě ČR je zvlášť zakotven Nejvyšší kontrolní úřad a Česká národní banka. Ač tyto dva orgány mnozí autoři v rámci teorie dělby moci nestaví naroveň moci zákonodárné, výkonné a soudní, a považují je za nezávislé orgány mající zvláštní postavení garantované Ústavou, jiní se naopak domnívají, že klasická dělba moci je v našem státě již prolomena a slouží pouze metodologicky, a že vedle těchto tří mocí na stejné úrovni existuje i moc kontrolní, vykonávaná NKÚ, a moc bankovní, vykonávaná ČNB, jež se emancipovaly od moci soudní.⁵ Způsobem uspořádání a postavením jednotlivých orgánů státní moci a na základě vzájemných vztahů mezi nimi v horizontální rovině můžeme určit,

---

¹ JIRÁSKOVÁ, Věra. Hlava státu. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 1. díl Obecná státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 264.

² GROSPÍČ, Jiří. Struktura státu. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 1. díl Obecná státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 106.

³ JIRÁSEK, Jiří. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 57.

⁴ KOSAŘ, David. Základní koncepty. KOSAŘ, David a kol. *Ústavní právo: Casebook*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 56.

⁵ GERLOCH, Aleš. Realizace principu dělby moci v Ústavě České republiky. In GERLOCH, Aleš a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 280.

jakým způsobem je státní moc vykonávána, tedy o jakou formu vlády se v daném státě jedná.⁶ Vedle dělby moci mezi nejvyšší státní orgány zná český Ústavní pořádek i dělbu moci vertikální, tedy rozdělení moci mezi jednotlivé úrovně vládnutí, která se v našem prostředí neprojevuje tak výrazně jako ve federacích, ale projevuje se právem na samosprávu, která je obcím a krajům ústavně garantována⁷ a stát může do jejich samosprávné činnosti zasahovat „jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem.“⁸ Jestliže nám horizontální dělba moci, jak bylo zmíněno výše, udává formu vlády, vertikální dělba moci odpovídá na otázku, jak je stát územně organizován, zda se v něm uplatňuje princip centralizace nebo decentralizace, a jaká míra autonomie je ponechána územním jednotkám státu.⁹ Důležitost dělby moci spočívá především v rozdělení pravomocí mezi více státních institucí, přičemž každá disponuje jinými pravomocemi a při rozhodování jsou na sobě více či méně závislé a vzájemně se omezují. Součástí dělby moci je i vzájemná kontrola, která funguje jak mezi jednotlivými mocenskými orgány, tak i uvnitř těchto orgánů. Důležitá je i zásada součinnosti jednotlivých mocí, žádná z nich se od ostatních nemůže separovat a žádná by neměla být v dominantním postavení.¹⁰ Z hlediska ústavně-historického vývoje zaznamenáváme v našich podmínkách zakotvení principu dělby moci poprvé až po vzniku Československé republiky v Prozatímní Ústavě z roku 1918 a následně v Ústavě Československé republiky z roku 1920.¹¹

Zda je Česká republika parlamentní republikou tak, jak je tradičně chápána, nebo zda se v souvislosti s přímou volbou prezidenta republiky, jeho neodpovědností z výkonu své funkce a neodvolatelností ze strany Parlamentu odchýlila od tradičního chápání parlamentní formy vlády natolik, že inklinuje k jinému ústavnímu systému, je nezbytné posuzovat s ohledem na historický vývoj a tradici, ale také na původní účel ústavních změn vedoucích k předmětné otázce.¹² I když za jeden z charakteristických znaků parlamentní republiky považujeme volbu prezidenta Parlamentem,¹³ v mnohých evropských parlamentních republikách je již prezident volen přímo občany, ve střední a východní Evropě byla postupně zavedena přímá volba

⁶ GROSPÍČ, Jiří. Struktura státu. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 1. díl Obecná státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 106.

⁷ KOSAR, David. Základní koncepty. KOSAR, David a kol. *Ústavní právo: Casebook*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 76.

⁸ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 101 odst. 4.

⁹ GROSPÍČ, Jiří. Struktura státu. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 1. díl Obecná státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 104.

¹⁰ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016 s. 53.

¹¹ GROSPÍČ, Jiří. Struktura státu. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 1. díl Obecná státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 107.

¹² ZOUBEK, Vladimír. Moc výkonná. In GERLOCH, Aleš a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 167.

¹³ KLÍMA, Karel. Srovnávání ústavních systémů. In BLAHOŽ, J., BALAŠ, V., KLÍMA, K. *Srovnávací ústavní právo*. 5. vydání. Praha: Wolters a Kluwer, a.s., 2015, s. 113-114.

prezidenta v naprosté většině států. Jelikož účelem návrhu bylo „prohloubit účast občanů na věcech veřejných“,¹⁴ lze tedy předpokládat, že cílem nebylo posílení postavení prezidenta ve státě, a tudíž ani posun parlamentních republik od tradičního pojetí této formy vlády. V České republice sílila tendence přímé volby prezidenta v několika obdobích, a to především ve spojitosti se složením Parlamentu, v důsledku čehož se volba prezidenta jevila jako velmi problematická.¹⁵ Také na Slovensku byla zavedena přímá volba prezidenta roce 1999 v důsledku nemožnosti zvolit prezidenta Parlamentem, který se o to pokusil sedmnáctkrát.¹⁶

V návaznosti na Ústavu z roku 1920 byl prezident společně s vládou v rámci organizační struktury Ústavy zařazen do moci výkonné, přičemž vláda byla označena jako vrcholný orgán, který má v rámci exekutivy veškerou pravomoc mimo těch, které Ústava taxativně svěřila prezidentu republiky. Ve srovnání s Ústavou 1920 ale došlo k vývoji především těch pravomocí prezidenta, které nepodléhají kontrasignaci, a ve spojitosti s přímou volbou bylo postavení prezidenta v komparaci s Ústavou 1920 posíleno. Vystává otázka úpravy samostatných pravomocí přímo voleného prezidenta, který není odpovědný z výkonu své funkce, ale také úprava s tím souvisejících pravomocí ostatních orgánů¹⁷, nicméně takovéto komplexní úpravy pravomocí státních orgánů by zřejmě znamenaly posun od ústavní konstrukce z roku 1920, kterou Česká republika ctí, a ze které odvozuje nynější ústavní zakotvení státních orgánů.¹⁸

1.1 Vztah prezidenta a vlády v České republice

Prezident republiky je v rámci organizační struktury Ústavy zařazen do hlavy třetí, která nese název „Moc výkonná“, společně s vládou, která je čl. 67 odst. 1 Ústavy označena termínem „vrcholný orgán moci výkonné“.¹⁹ Toto označení vychází především z toho, že Ústava čl. 62 prezidentu republiky taxativně stanoví pravomoci, které může realizovat zcela samostatně a dále čl. 63 odst. 1 stanoví taková rozhodnutí prezidenta republiky, která ke své platnosti vyžadují spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, a stejně tak je tento spolupodpis vyžadován u pravomocí, které prezidentu republiky svěřuje běžný zákon, a za tato

¹⁴ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 553 (čl. 75 Ústavy).

¹⁵ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 559 (čl. 54 Ústavy).

¹⁶ GIBA, Marian. Vplyv priamej voľby ústavné postavenie prezidenta republiky na Slovensku. *Acta Universitatis Carolinae*, 2012, č. 4/2011, s. 101.

¹⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 556 (čl. 54 Ústavy).

¹⁸ ZOUBEK, Vladimír. Moc výkonná. In GERLOCH, Aleš a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 167.

¹⁹ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 67 odst. 1.

rozhodnutí, která prezident nemůže vykonat sám, zodpovídá vláda. Vše ostatní v rámci výkonné moci, co není zákonem svěřeno jinému orgánu, spadá do samostatné působnosti vlády. Stejně tak je vláda vrcholným orgánem v rámci organizační struktury a realizace státní správy.²⁰ Vztah prezidenta a vlády se v České republice odvíjí od konceptu parlamentní formy vlády, tyto instituty si tedy nekonkurují, naopak je zde nezbytná jejich vzájemná spolupráce a součinnost. V rámci spolupráce je možné uvést podmíněnost platnosti některých aktů spolupodpisem prezidenta a předsedy vlády, nebo jím pověřeného člena vlády, nebo dočasný výkon některých pravomocí prezidenta předsedou vlády, a to sice v případě, když se uvolní úřad prezidenta a nový ještě není zvolen, nebo pokud je prezident dočasně indisponován, a toto rozhodnutí přijme usnesením Poslanecká sněmovna i Senát. Mimo to prezident disponuje řadou pravomocí, které jsou zásadní především pro utváření vlády, provádění změn ve vládě a propouštění vlády nebo jejich členů z úřadu.²¹

Kreační pravomoci prezidenta, jimiž disponuje vůči vládě a o kterých pojednává tato práce, jsou z logiky věci pravomocemi nekontrasignovanými. Z hlediska Ústavy je vláda závislá na dvou orgánech, a to na prezidentovi, který ji jmenuje, a na Parlamentu, jehož důvěru potřebuje. Ač má prezident výsadní postavení při jmenování a odvolávání vlády a jejích členů, mezi prezidentem a vládou není vztah služební podřízenosti, stejně tak jako mezi prezidentem a jednotlivými členy vlády, prezident např. nemůže ukládat ministrům závazné příkazy, jako je to typické pro prezidentské republiky.²² Závazné pokyny nemůže ministrům ukládat ani Parlament, resp. Poslanecká sněmovna v případě ČR. I když parlamentní demokracie jako forma vlády stojí na konceptu odpovědnosti vlády Parlamentu, vláda zde není výborem Parlamentu, jako je tomu ve vládě shromáždění, kde je Parlament vrcholným orgánem státní moci, nikoliv pouze zákonodárné. Pokud by byla vláda závislá pouze na Parlamentu a prezident by neměl při jmenování a odvolání členů vlády žádný projev vlastní vůle, patrně by se nejednalo o parlamentní demokracii, ale o vládu shromáždění.²³ Nutno dodat, že Česká republika není v Ústavě zakotvena jako parlamentní republika, toto označení vyvozujeme právě z konceptu odpovědnosti vlády Parlamentu.²⁴

---

²⁰ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 667-668 (čl. 68 Ústavy).

²¹ JIRÁSEK, Jiří. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 214.

²² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvami Václava Klause a Miloše Zemana*. 2. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 180.

²³ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmlouvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 110.

²⁴ GERLOCH, Aleš. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky. In ŠIMÍČEK, Vojtěch a kol. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova Univerzita, 2008, s. 36.

Ústavní text spojený s kreačními pravomocemi prezidenta vůči vládě na mnoha místech neumožňuje jednoznačný výklad. Pro rozuzlení sporných otázek, které vyvstávají při výkladu Ústavy, je vhodné uvážit kromě významných stanovisek odborníků a ústavní praxe také literu ústav a ústavní praxi v zemích, kde je postavení prezidenta srovnatelné s postavením prezidenta v České republice. Mezi takové státy se řadí Slovensko, Polsko, Itálie a Rakousko,²⁵ a právě tyto státy, resp. jejich ústavní praxe a text ústav, jsou vhodné pro komparaci za účelem hledání odpovědí na sporné otázky v českém ústavním právu.

---

²⁵ Tamtéž. s. 39.

2 Role prezidenta při ustavování vlády

Prezidentova pravomoc ustavit vládu je založena čl. 62 písm. a) Ústavy, který stanoví, že „Prezident republiky jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi.“²⁶ Toto ustanovení doplňuje čl. 68 odst. 2 Ústavy, který stanoví, že „předsedu vlády jmenuje prezident republiky a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů.“²⁷ Vláda se jako kolegiální orgán skládá z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů. Počet členů vlády Ústava nestanoví, záleží tedy na tom, kolik ministrů a místopředsedů předseda vlády navrhne a kolik jich prezident jmenuje. Předseda vlády má klíčové postavení v souvislosti s fungováním vlády, je tvůrcem vlády, organizuje a řídí její činnost, vystupuje jejím jménem. Z textu Ústavy nevyplývá, že by samotný předseda vlády nemohl být pověřen řízením ministerstva, k čemuž i v praxi došlo. Stejně tak není zakázáno, aby nebyl ministr pověřen řízením žádného ministerstva. Takový člen vlády je pak zpravidla pověřen jinými úkoly, nebo řízením poradního orgánu vlády. Ústava taktéž nestanoví takový zákaz, který by neumožnil pověřit dva ministry řízením jednoho ministerstva,²⁸ což ale není považováno za správné, jelikož to odporuje pojetí ministerstva jako monokratického orgánu.²⁹ Prezident nemůže pověřit osobu řízením jiného ministerstva, než které navrhl předseda vlády, zároveň se musí jednat o existující ministerstvo. Členem vlády se může stát i poslanec nebo senátor, člen kterékoli vlády předchozí, nebo osoba, která stojí mimo politické strany. Pokud je vláda sestavena z osob, které stojí mimo politické strany, nazýváme ji vládou odborníků, někdy také úřednickou vládou.³⁰ Ústava s pojmem úřednická vláda nepracuje a tudíž vyžaduje, aby měla každá vláda důvěru Poslanecké sněmovny. Zde je rozdíl oproti Ústavní listině z roku 1920, která, mimo to, že výslovně umožňovala existenci úřednických vlád, tuto existenci nepodmiňovala výslovně projevenou důvěrou Poslanecké sněmovny.³¹ Zajímavostí je, že na rozdíl od poslance nebo senátora není

²⁶ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 62 písm. a).

²⁷ Tamtéž, čl. 68 odst. 2.

²⁸ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 869-870.

²⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 120.

³⁰ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 690 (čl. 68 Ústavy).

³¹ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 862.

vyžadováno, aby byl člen vlády občanem České republiky³² (podrobněji o této problematice v kap. 2.2.).

2.1 Jmenování předsedy vlády a dalších členů vlády

Jmenování předsedy vlády předchází konzultace prezidenta republiky s představiteli politických stran, jejichž cílem je zjištění, která osoba je nejvíce způsobilá k sestavení vlády a následnému získání důvěry Poslanecké sněmovny. Ústava nestanoví žádné závazné pravidlo, které by prezidentovi ukládalo povinnost jmenovat předsedou vlády konkrétní osobu, např. předsedu nejsilnější politické strany. Ústava nestanoví ani žádné lhůty, ve kterých by měli být předseda a další členové vlády jmenováni, nicméně platí, že by tak mělo být učiněno bezodkladně. Stejně jako pro ostatní členy vlády platí i pro předsedu vlády, že se jím může stát také poslanec nebo senátor, dokonce i osoba, která stojí mimo politické strany. Není ani zakázáno, aby se předsedou vlády stala osoba, která byla předsedou vlády kterékoliv vlády předcházející.³³ Poté, co je prezidentem republiky určen předběžný předseda vlády, tzv. designovaný předseda vlády, je tato osoba pověřena, aby zahájila jednání o sestavení vlády, přičemž se nemusí nutně předsedou vlády stát. V průběhu jednání o sestavení vlády se může designovaný předseda vlády sám úkolu vzdát, může navrhnout prezidentovi vhodnějšího kandidáta, anebo může být úkolu zproštěn přímo prezidentem.³⁴ Taková situace nastala v květnu 2018 v Itálii, kde se designovaný italský premiér Giuseppe Conte vzdal jmenování do funkce poté, co prezident Mattarella odmítl jmenovat do funkce ministra financí, dle jeho slov euroskeptického, Paola Savonu.³⁵

Je-li vytvořena nová vláda, dosavadní vláda má povinnost podat demisi a zároveň je prezidentem pověřena, aby prozatímně vykonávala svou funkci až do jmenování nové vlády. Existuje názor, že nový předseda vlády by měl formálně podat prezidentovi návrh na složení vlády až po svém jmenování.³⁶ V této souvislosti vyvstává otázka, zda je nezbytné, aby byl předseda vlády jmenován dříve než ostatní členové vlády, a dále pak zda je prezident premiérovým návrhem na složení vlády vázán. Dle celkového vyznění předmětných ústavních

³² MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 690 (čl. 68 Ústavy).

³³ JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 220-221.

³⁴ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 861-862.

³⁵ *Conte vzdal snahu o sestavení italské vlády, prezident mu zamítl ministra* [online]. idnes.cz, 27. května 2018 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-demise-premier-giuseppe-conte-prezident.A180527_201019_zahranicni_dtt>.

³⁶ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 861-862.

článků upravujících jmenování předsedy vlády je nejspíše ústavně konformní takový výklad, že je možné nejprve jmenovat samotného předsedu vlády a po něm během následujících dnů ostatní členy vlády. V takovém případě ale nastává situace, ve které je jmenován nový předseda vlády, nicméně ve funkci zůstává předseda vlády předchozí pověřený prezidentem k prozatímnímu výkonu vládních funkcí až do jmenování vlády nové. Radovan Suchánek situaci vykládá tak, že nově jmenovaný předseda vlády vykonává pouze ty úkony, které vedou k sestavení vlády nové, přičemž veškeré pravomoci přísluší vládě a jejímu předsedovi, které prezident pověřil prozatímním výkonem vládních funkcí. Pravomoci na novou vládu přecházejí až okamžikem jmenování.³⁷ Problematika dočasné koexistence dvou premiérů bývá dle některých autorů spatřována právě v tom, že není zcela zřejmé, kterému premiérovi náleží pravomoci vztahující se výlučně k úřadu předsedy vlády. Problematickým by byl totiž stav, kdy by nově jmenovaný premiér a premiér vlády předchozí pověřený prezidentem k prozatímnímu výkonu funkce chtěli oba uplatnit svoji pravomoc vycházející výlučně z postavení premiéra a oba by si tuto pravomoc nárokovali. Dle názoru Zdeňka Koudelky by mohla být tato problematika řešena také tak, že budoucí premiér bude pověřen jednáním o sestavení vlády bez oficiálního jmenování a návrh na složení vlády tedy prezidentovi předloží ještě před svým jmenováním. Tak bude moci být jmenována celá vláda současně a nebude muset docházet k souběžné existenci dvou premiérů.³⁸

Dle mnohých názorů je žádoucí, aby byl předseda vlády a ostatní členové vlády jmenováni v co nejkratším časovém intervalu po sobě, ideálním stavem by bylo jmenování celé vlády v témže dni, aby vládní moc kontinuálně přešla z jedné vlády na druhou.³⁹ Václav Pavlíček spatřuje východisko v možnosti vzniku funkce předsedy vlády a dalších členů vlády nikoliv okamžikem jmenování, ale složením slibu. Tím by mohl být předseda vlády jmenovaný před ostatními členy vlády, funkce by se však ujal společně s ostatními členy vlády až složením slibu při příležitosti jmenování zbytku vlády. Pokud ale pojmáme vládu jako kolegiální orgán, pak nemůže předseda vlády vykonávat svoji funkci bez ostatních členů vlády a naopak, a musí tedy vládní funkci vykonávat vždy vláda jako celek, a proto, nehledě na to v jakém sledu jsou premiér a členové vlády po sobě jmenováni, nastupuje nová vláda do funkce jako celek

---

³⁷ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 861-862.

³⁸ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 121.

³⁹ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 688-689 (čl. 68 Ústavy).

a dosavadní vláda jako celek končí.⁴⁰ V praxi je nejčastěji nejdříve jmenován předseda vlády a poté v následujících dnech, někdy i týdnech, zbytek členů vlády, nicméně nastala i situace, kdy byl premiér Jiří Paroubek jmenován do funkce společně s ostatními členy vlády v témže dni, a to sice 25. dubna 2005, po přijetí demise premiéra Stanislava Grosse.⁴¹ Samotná Ústava přesný postup neupravuje, rozdílnost procedury bude souviset i s tím, zda se jedná o sestavování vlády po volbách, nebo v průběhu funkčního období Poslanecké sněmovny.⁴²

Dle mého názoru není nutné v procesu jmenování spatřovat zásadní problém, jelikož čl. 62 písm. d) stanoví prezidentovi povinnost pověřit vládu „*jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování vlády nové*“.⁴³ Jelikož předmětný článek stanoví, že odstupující nebo odvolaná vláda vykonává vládní činnost prozatímně až do jmenování vlády nové, je v Ústavě přímo slovy stanoveno, že funkce na novou vládu přecházejí okamžikem, kdy je jmenována jako celek. Pravomoci předsedy vlády nelze od zbytku vlády separovat i proto, že se často váží právě ke zbytku vlády, nelze si tedy dobře představit, aby dříve jmenovaný předseda vlády začal vykonávat některé své pravomoci bez toho, aniž by reálně existovala jeho vláda. Není tedy nutné řešit úpravu určité problematiky tam, kde je možné vůli ústavodárce vyvodit pouhým výkladem Ústavy.

Návrh předsedy vlády na jmenování ostatních členů vlády by měl vycházet z přesvědčení předsedy vlády o tom, že jím vybraní kandidáti budou přijatelní jak pro prezidenta, který je do jejich funkce jmenuje, tak pro Poslaneckou sněmovnu, jejíž důvěru vláda potřebuje. Ústava neupravuje, zda je prezident povinen jmenovat členy vlády tak, jak mu je navrhl předseda vlády. Nejprve nutno dodat, že prezident nemůže jmenovat členem vlády někoho, koho mu předseda vlády nenavrhl.⁴⁴ Někteří autoři zastávají názor, že jelikož je rozhodnutí o jmenování členů vlády aktem prezidenta a zároveň projevem jeho vůle, může návrh odmítnout a vyžádat si nový. Prezident je v souvislosti s jmenováním vlády odpovědný z velezrady, není tedy možné, aby zde jeho vůle absentovala.⁴⁵ Pokud by byla míra prezidentových zásahů do složení vlády pro předsedu vlády neúnosná, může situace přerůst

---

⁴⁰ PAVLÍČEK, Václav. Prezident republiky. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 842.

⁴¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 122-123.

⁴² SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 598 (čl. 62 Ústavy).

⁴³ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 62 písm. d).

⁴⁴ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 688 (čl. 68 Ústavy).

⁴⁵ Stejný názor na tuto problematiku zastávají Zdeněk Koudelka a Dušan Hendrych.

až v podání demise předsedou vlády.⁴⁶ Kdyby taková nebo obdobná situace nastala, tedy že je podána demise předsedou vlády ještě před samotným jmenováním vlády, vykonává funkce vlády dosavadní vláda, kterou prezident pověřil prozatímním výkonem činnosti.⁴⁷ Opačný názor zastává například Petr Mlsna a Václav Pavlíček. Dle jejich názoru je prezident povinen jmenovat členy vlády tak, jak jsou mu navrženi předsedou vlády. Jejich názor vychází z konceptu neodpovědnosti prezidenta Poslanecké sněmovně, což považují za důvod, proč by prezident neměl mít možnost autoritativně ovlivňovat složení vlády. Mlsna připouští, že by prezident mohl odmítnout jmenovat členem vlády osobu vykonávající činnost neslučitelnou s funkcí člena vlády, následně ale tuto úvahu sám vyvrací tvrzením, že takovýto přezkum není v pravomocích prezidenta přiznaných mu Ústavou, a proto by možnost ovlivnit složení vlády měl mít pouze její předseda.⁴⁸ K problematice interpretace práva prezidenta jmenovat členy vlády na návrh předsedy vlády se vyjádřil i současný prezident Miloš Zeman, který 10. ledna 2014 postavil svoji argumentaci na jednoznačnosti významu slova návrh v běžné češtině. Podle jeho názoru se v souvislosti s významem slova nejedná o něco, co se musí automaticky akceptovat, a vyzdvihl to, že prezident nese politickou odpovědnost za takovéto jmenovací rozhodnutí. Negativní postoj ke jmenování člena vlády na návrh předsedy vlády zaujal v říjnu 2005 někdejší prezident Václav Klaus, který odmítl jmenovat ministrem zdravotnictví Davida Ratha z důvodu jeho funkce předsedy České lékařské komory a jeho jmenování podmínil rezignací na tento post. Současný prezident Miloš Zeman také odmítl návrh tehdejšího premiéra Bohuslava Sobotky na jmenování Tomáše Prouzy ministrem průmyslu a obchodu, a vyhověl až jeho druhému návrhu na jmenování Jiřího Havlíčka.⁴⁹ Dále prezident Miloš Zeman v rámci posledního sestavování vlády odmítl návrh premiéra Andreje Babiše jmenovat členem vlády Miroslava Pocheho a pověřit ho řízením ministerstva zahraničí. V tomto případě ale nebyla důvodem odmítnutí návrhu na jmenování člena vlády neslučitelnost funkcí, ale zřejmě politický postoj Miroslava Pocheho, nehledě na zřejmé antipatie mezi ním a prezidentem Zemanem vycházející mimo jiné z výroků

---

⁴⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. Jmenování člena vlády. In ŠIMÍČEK, Vojtěch a kol. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova Univerzita, 2008, s. 172.

⁴⁷ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 862.

⁴⁸ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář a Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 528 (čl. 68 Ústavy).

Shodně se k problematice vyjadřují i Mikule/Suchánek.

⁴⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Nejmenování ministra* [online]. ceska-justice.cz, 18. května 2018 [cit. 3. února 2019]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/blog/nejmenovani-ministra/>>.

Pocheho před prezidentskými volbami, ve kterých veřejně podporoval prezidentova protikandidáta.⁵⁰

Touto problematikou se zabýval i slovenský Ústavní soud, který judikoval, že „*bez projevu vůle prezidenta nedojde ke vzniku ani zániku členství ve vládě a že prezident se musí návrhem premiéra zabývat, nikoliv mu vyhovět.*“⁵¹ Také ústavní praxe Itálie svědčí o tom, že prezident může odmítnout jmenovat člena vlády na návrh předsedy vlády. I zde lze jako příklad uvést odmítnutí prezidenta Mattareilly jmenovat na návrh Giuseppe Conteho ministrem financí Paola Savonu v květnu 2018.⁵²

2.2 Složení slibu do rukou prezidenta

Ústava stanoví, že „*člen vlády skládá slib do rukou prezidenta republiky*“, který zní: „*Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony a uvádět je v život. Slibuji na svou čest, že budu zastávat svůj úřad svědomitě a nezneužiji svého postavení*“⁵³, nicméně už dále neupravuje možný následek při odmítnutí složení slibu anebo složení slibu s výhradou, jak je tomu například u prezidenta, na kterého se v případě nesložení slibu nebo složení slibu s výhradou hledí, jako by nebyl zvolen, nebo u poslance či senátora, u kterých v takovém případě dochází k zániku mandátu. Je třeba vycházet z vůle ústavodárce a předpokládat, že pokud by chtěl s nesložením slibu nebo složením slibu s výhradou spojovat nějaký právní následek, jistě by jej výslovně do Ústavy zavedl. Následek v případě nesložení slibu nebo složení slibu s výhradou navrhoval poslanecký návrh novely Ústavy, a to sice doplněním článku 69 o třetí odstavce, který by zněl: „*(3) Odmítne-li člen vlády složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl jmenován.*“ Tento návrh ale nebyl úspěšný.⁵⁴ Pokud by v praxi k takovéto situaci došlo, byl by to zřejmě impuls pro předsedu vlády, aby politickým nátlakem zajistil složení slibu, popřípadě navrhl prezidentovi odvolání daného člena. S touto problematikou souvisí také fakt, že člen vlády nemusí být občanem České republiky. Jelikož ale slibuje věrnost České republice, tuto problematiku a její následky by měl uvážit jak premiér před podáním návrhu, tak popřípadě

---

⁵⁰ Miroslav Poche v 10 bodech: *Kdo je politik ČSSD, proč ho Zeman a komunisté odmítají a co má za sebou* [online]. reflex.cz, 20. června 2018 [cit. 13. února 2019]. Dostupné na <<https://www.reflex.cz/miroslav-poche-ssd>>.

⁵¹ Uznesenie Ústaveného súdu Slovenskej republiky ze dne 2. června 1993, sp. zn. I. ÚS 39/93.

⁵² Conte vzdal snahu o sestavení italské vlády, prezident mu zamítl ministra [online]. idnes.cz, 27. května 2018 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-demise-premier-giuseppe-conte-prezident.A180527_201019_zahranicni_dtt>.

⁵³ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 69 odst. 1 a 2.

⁵⁴ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 697 (čl. 68 Ústavy).

prezident před jmenovacím rozhodnutím.⁵⁵ Absence podmínky státního občanství ve spojitosti s výkonem funkce člena vlády je považována za deficit Ústavy.⁵⁶

Dle mého názoru není nezbytně nutné, aby Ústava úpravu problematiky státního občanství u člena vlády upravovala, jelikož pokud uvážíme, že funkce člena vlády není přímo volitelná, ale je třeba navrzení osoby předsedou vlády a následné jmenování prezidentem, jsou zde dvě osoby, které mohou tuto problematiku zvážit a ovlivnit.

Jak tedy vyplývá z předchozího textu, složení slibu není předpokladem k výkonu funkce člena vlády, tím je samotný jmenovací akt. Okamžikem jmenování se předseda a ostatní členové vlády ujímají své funkce. Ač tento názor převládá⁵⁷, je třeba doplnit, že ne všichni autoři se na něm shodují. Václav Pavlíček zastává názor, že funkce člena vlády by měla vzniknout až okamžikem složení slibu do rukou prezidenta. Pokud by tomu tak skutečně bylo, nebylo by tedy podstatné, zda je jmenován předseda vlády a ostatní členové vlády současně, nebo předseda vlády samostatně před zbytkem vlády, protože samotné funkce by se předseda vlády ujal právě složením slibu, což by mohl učinit společně s ostatními členy vlády při příležitosti jejich jmenování.⁵⁸ I tuto problematiku okamžiku vzniku funkce člena vlády navrhoval neúspěšný poslanecký návrh novely Ústavy, a to konkrétně, kromě navrhovaného odst. 3, pojednávajícím o odmítnutí složení slibu nebo jeho složení s výhradou, doplněním čl. 69 i o odst. 4, který by stanovil, že: „(4) Člen vlády se ujímá své funkce složením slibu“.⁵⁹ V souvislosti se vznikem funkce jmenováním není vyloučeno, aby prezident stanovil pozdější datum účinnosti, k čemuž v praxi běžně dochází.⁶⁰

2.3 Kreace vlády po nevyslovení důvěry Poslaneckou sněmovnou

Po jmenování nové vlády prezidentem je tato vláda povinna do třiceti dnů předstoupit před Poslaneckou sněmovnu a požádat ji o vyslovení důvěry na základě čl. 68 odst. 3 Ústavy. Tuto povinnost vlády lze považovat za ústavní příkaz, jelikož je vláda na důvěře Poslanecké sněmovny závislá, nicméně Ústava nestanoví postup pro případ porušení této povinnosti ze strany vlády. Dá se předpokládat, že by v takovém případě vyslovila Poslanecká sněmovna

⁵⁵ JIRÁSEK, Jiří. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 221.

⁵⁶ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 686 (čl. 68 Ústavy).

⁵⁷ Shodně se k problematice vyjadřují např. Koudelka, Jirásek i Mikule/Suchánek.

⁵⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Prezident republiky*. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 842.

⁵⁹ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 696 (čl. 68 Ústavy).

⁶⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 108-109.

vládě nedůvěru, jelikož prezident nemá pravomoc k odvolání takovéto vlády dle čl. 75 Ústavy, protože vláda, která nepožádala o důvěru Poslanecké sněmovny, není vládou, která by byla povinna podat demisi, a kterou by prezident v případě porušení povinnosti podat demisi mohl odvolat.⁶¹ Zvážíme-li ale zájem jednotlivých členů na tom, aby vláda jako celek důvěru získala a fakt, že by jednotliví členové podpořením nečinnosti porušili závazek, který pro ně plyne ze složení slibu, nelze zřejmě takovou situaci za normálních okolností předpokládat. Jednání o vyslovení důvěry vládě je upraveno Jednacím řádem Poslanecké sněmovny a je třeba, aby byla přítomna alespoň jedna třetina všech poslanců, přičemž pro důvěru se musí vyslovit nadpoloviční většina přítomných poslanců.⁶² Tím je umožněno, aby kvůli absenci hlasů opozičních poslanců, jejichž hlasy mohou v součtu tvořit většinu, vznikla vláda, která sice získá důvěru Poslanecké sněmovny, ale opírá se o menšinu poslanců, tzv. menšinová vláda.⁶³ V České republice bylo od roku 1990 celkem šest takových menšinových vlád, a to sice druhá vláda Václava Klause, vláda Miloše Zemana, obě dvě vlády Mirka Topolánka, a obě vlády Andreje Babiše, přičemž čtyřleté funkční období prozatím ustála pouze vláda Miloše Zemana, jejíž stabilitu zaručila tzv. opoziční smlouva.⁶⁴ Poslanecká sněmovna je oprávněna a povinna jednat o vyslovení důvěry nové vládě, usnesením o vyslovení důvěry získává nová vláda plnou legitimitu.⁶⁵ Pokud Poslanecká sněmovna nové vládě důvěru nevysloví, je tato vláda povinna podat bez zbytečných průtahů demisi, prezident demisi přijme a pověří tuto vládu, aby prozatímně vykonávala vládní funkce do doby, než bude jmenována vláda nová. Prezidentovi při ustavování druhé vlády přísluší stejné pravomoci, jako při ustavování vlády první. Jelikož Ústava žádné podmínky pro výběr předsedy druhé vlády nestanoví, je možné, že změna v osobě předsedy vlády vůbec nenastane. Pokud by prezident pověřil jednáním o sestavení druhé vlády stejnou osobu, tedy předsedu vlády, která byla povinna po vyslovení nedůvěry Poslanecké sněmovny podat demisi, vytváří prezident tomuto předsedovi určitý „prostor“, aby se pokusil např. opakovaným jednáním a provedením změn ve složení vlády získat důvěru Poslanecké sněmovny napodruhé.⁶⁶

---

⁶¹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 531 (čl. 68 Ústavy).

⁶² MIKULE, V., SUCHÁNEK V. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 691 (čl. 68 Ústavy).

⁶³ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 536.

⁶⁴ HÁJEK, L., ŠVEC, K. *Menšinové vlády: v Evropě nic výjimečného, v Česku však moc dlouho nevydrží* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 26. prosince 2017 [cit. 3. února 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2338006-mensinove-vlady-v-evrope-nic-vyjimecneho-v-cesku-vsak-moc-dlouho-nevydrzi>>.

⁶⁵ JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 222.

⁶⁶ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 692 (čl. 68 Ústavy).

Tato situace nastala v rámci posledního volebního období do Poslanecké sněmovny, když v říjnu 2017 volby vyhrálo hnutí ANO v čele s Andrejem Babišem, kterého se také prezident rozhodl pověřit jednáním o sestavení vlády, i když se ještě před volbami nechala většina ostatních politických stran slyšet, že do koalice s hnutím ANO nevstoupí, a z politické situace se dalo předpokládat, že tato vláda důvěru Poslanecké sněmovny nezíská.

Ačkoliv by prezident měl jmenovat předsedou vlády osobu, u které je přesvědčen, že důvěru Poslanecké sněmovny získá, jak bylo řečeno výše, prezident Miloš Zeman již při jmenování první vlády Andreje Babiše předpokládal, že tato vláda důvěru nezíská. To bylo možné vyvodit z jeho projevu, který pronesl při jmenování členů nové vlády, v rámci kterého uvedl „...chtěl bych vás ujistit, že samozřejmě dodržím svůj slib, a i v případě, kdyby vaše vláda hned na první pokus nedostala důvěru, jmenuji Andreje Babiše podruhé opět premiérem. A dám mu tentokrát podstatně více času na vyjednávání o podpoře, ať už menšinové nebo koaliční vlády“.⁶⁷ Dle úvah sněmovna první vládě Andreje Babiše 16. ledna 2018 nevyslovila důvěru, 17. ledna se vláda usnesla o podání demise, kterou prezident přijal 24. ledna 2018 a opětovně pověřil Andreje Babiše sestavením vlády. První vláda Andreje Babiše vládla v demisi až do 27. června 2018. Také bývalý prezident Václav Klaus jmenoval Mirka Topolánka předsedou vlády i poté, co jeho první vládě 3. října 2006 nebyla vyslovena důvěra, podruhé byl jmenován premiérem 8. listopadu 2006, přičemž tato vláda byla v demisi až do 9. ledna 2007.⁶⁸

V případě, že by ani druhý prezidentem jmenovaný předseda vlády a jeho vláda nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, určí předsedu vlády předseda Poslanecké sněmovny. Prezident je jeho návrhem vázán a tuto osobu jmenuje předsedou vlády na základě čl. 68 odst. 4 Ústavy. Toto ustanovení vychází z předpokladu, že návrh předsedy Poslanecké sněmovny, který stojí mimo moc výkonnou, lépe vystihne politickou situaci v Poslanecké sněmovně, a protože by v případě třetího nevyslovení důvěry nové vládě mohl prezident Poslaneckou sněmovnu rozpustit, je v zájmu jak předsedy Poslanecké sněmovny, vybrat takového předsedu vlády, který bude pro Poslaneckou sněmovnu přípustný, tak v zájmu poslanců, aby nové vládě vyslovili důvěru a jejich mandáty předčasně nezanikly. Oprávnění prezidenta rozpustit Poslaneckou sněmovnu po třetím nevyslovení důvěry vládě je fakultativní povahy, prezident

---

⁶⁷ ZEMAN, Miloš. *Projev prezidenta republiky při jmenování členů nové vlády* [online]. hrad.cz, 13. prosince 2017 [cit. 3. února 2019]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-jmenovani-clenu-nove-vlady-13795#from-list>>.

⁶⁸ *Babišovi zbývá už jen pár hodin a překoná Topolánka* [online]. echo24.cz, 23. dubna 2018 [cit. 4. února 2019]. Dostupné na <<https://echo24.cz/a/S5Uq3/babisovi-zbyva-uz-jen-par-hodin-a-prekona-topolanka>>.

může zvážit, zda tak vzhledem k politické situaci a celkovým poměrům v zemi učiní.⁶⁹

Přesnější vymezení procesu jmenování nové vlády a stanovení lhůt navrhoval poslanecký návrh novely Ústavy z roku 1999. Prezidentovi měla být na základě novely Ústavy uložena povinnost pověřit sestavením vlády předsedu nejsilnější politické strany podle výsledků parlamentních voleb a v případě nevyslovení důvěry Poslanecké sněmovny měl být prezidentem pověřen předseda druhé nejsilnější strany dle výsledku voleb. V obou případech by byl designovaný předseda vlády povinen předložit návrh na jmenování vlády ve lhůtě 30 dnů. V případě dalšího neúspěchu by předsedu vlády zvolil předseda Poslanecké sněmovny s tím, že prezident by měl povinnost tuto osobu požádat o sestavení vlády ve lhůtě deseti dnů. Prezident by byl povinen sestavenou vládu neprodleně jmenovat a vláda by byla povinna předstoupit před Poslaneckou sněmovnu a požádat ji o důvěru ve lhůtě 15 dnů. Takovéto ústavní změny by podle názorů předkladatelů návrhu vedly k efektivnějšímu využití času před tím, než je jmenována nová vláda, a také jím měly být stanoveny nové povinnosti prezidentovi ohledně výběru osoby, kterou pověří sestavením vlády a ohledně lhůt, ve kterých tak učiní.⁷⁰ Návrh byl schválen Poslaneckou sněmovnou, nicméně zamítnut Senátem.⁷¹ P. Mlsna tento návrh komentuje slovy: „*je ústavně nepřijatelné, aby proces sestavování vlády trval v řádech několika měsíců s tím, že na konci vyjednávacího a jmenovacího procesu je vláda bez důvěry Poslanecké sněmovny*“, přičemž dodává, že „*praktické komplikace při sestavování vlády vedou k nestabilitě politického prostředí*“⁷². S argumenty Petra Mlsny nelze než souhlasit, nicméně pokud by se daným negativním jevům mělo zabránit právě takovou novelou Ústavy, která byla předložena Poslaneckou sněmovnou, došlo by k naprosté absenci vůle prezidenta jak v případě pověření osoby sestavením vlády, tak pozbytím oprávnění prezidenta návrh na sestavení vlády designovanému předsedovi vrátit a vyžádat si nový.

---

⁶⁹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 531-532 (čl. 68 Ústavy).

⁷⁰ MLSNA, Petr. *Vláda – její vývoj a proměny*. In SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi. 15 let platnosti základního zákona*. Praha: Leges, 2009, s. 190-191.

⁷¹ Tamtéž, s. 192.

⁷² Tamtéž, s. 191.

3 Odvolání vlády, předsedy vlády a člena vlády

Kromě pravomocí prezidenta směřujících k ustavení vlády disponuje prezident i pravomocemi, jimiž naopak může vládu, jejího předsedu, nebo členy odvolat. Tato kapitola nepojednává o odvolání předsedy vlády, člena vlády nebo vlády jako celku poté, co je podána demise, nebo po podání demise jednotlivými členy vlády. Úprava problematiky odvolání ve spojitosti s vládou je v textu Ústavy spjata s pravomocí prezidenta jmenovat vládu, a to konkrétně v již výše zmíněném čl. 62 písm. a), kterým Ústava stanoví, že „*Prezident republiky jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi*“⁷³, dále čl. 68 odst. 5, který stanoví, že „*V ostatních případech prezident republiky jmenuje a odvolává na návrh předsedy vlády ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů*“⁷⁴. Důležitým ustanovením je také čl. 74, který konkretizuje odvolání člena vlády: „*Prezident republiky odvolá člena vlády, jestliže to navrhne předseda vlády.*“⁷⁵. Konečně čl. 75 stanoví povinnost prezidenta odvolat vládu „*kteřá nepodala demisi, ačkoliv ji byla povinna podat*“⁷⁶. Z výše zmíněných článků Ústavy by bylo možné usuzovat, že prezident disponuje pravomocí odvolat jednak vládu jako celek, odvolat předsedu vlády a odvolat jednotlivé členy vlády.

První otázkou je, zda může prezident odvolat předsedu vlády. Ústava odvolání samotného předsedy vlády připouští pouze čl. 62 písm. a), tuto problematiku už ale dále neřeší a nekonkretizuje. Mnoho autorů⁷⁷ zastává názor, že ač by ze samotného textu čl. 62 písm. a) bylo možné vyvozovat pravomoc prezidenta odvolat předsedu vlády, je nezbytné zkoumat tento článek v kontextu celkového znění Ústavy, čímž většina autorů dochází k závěru, že prezident republiky nemá za žádných okolností možnost odvolat předsedu vlády, a to i přesto, že by např. nesouhlasil s jeho vládní politikou.⁷⁸ Jakkoliv je argumentace nezbytnosti zkoumání předmětného článku v kontextu ústavního textu sugestivní, výklad tohoto článku bez jakéhokoliv kontextu by prezidentovi umožnil kdykoliv během funkčního období odvolat předsedu vlády, i kdyby vláda disponovala důvěrou Poslanecké sněmovny. Odvolání předsedy vlády by nejspíš znamenalo odvolání celé vlády, jelikož, jak již bylo řečeno, členové vlády odvozují svoje postavení od předsedy vlády. Je tedy diskutabilní, zda a za jakých podmínek by

⁷³ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 62 písm. a).

⁷⁴ Tamtéž, čl. 68 odst. 5.

⁷⁵ Tamtéž, čl. 74.

⁷⁶ Tamtéž, čl. 75.

⁷⁷ Shodně vidí danou problematiku Mlsna, Mikule/Suchánek i Pavlíček.

⁷⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 598 (čl. 62 Ústavy).

mohl prezident toto svoje oprávnění využít, popř. pokud by ho využít nemohl, nabízí se otázka, „*jaký smysl má ústavní norma, která nemůže být vůbec aplikována*“.⁷⁹ Výklad čl. 62 písm. a) bez kontextu litery Ústavy podporuje např. Zdeněk Koudelka, dle kterého z celkového vyznění článku není možné vyvodit nic, co by prezidentovi znemožňovalo využít svoje právo přiznané tímto článkem, přičemž argumentuje slovy Emila Soboty „... *zákonodárce tím, co praví, vyslovil také vše, co chtěl*“.⁸⁰ Z gramatického výkladu čl. 68 odst. 5 také není možné vyvozovat, že by předseda vlády mohl navrhnout k odvolání sám sebe, i když je jako předseda vlády i členem vlády.⁸¹

Prezident je povinen odvolat vládu v případě stanoveným čl. 75, tedy v případě, že nepodala demisi, ačkoliv ji byla povinna podat. Vláda je obligatorně povinna podat demisi tehdy, zamítne-li Poslanecká sněmovna její žádost o vyslovení důvěry, nebo pokud vysloví vládě nedůvěru, nebo po ustavující schůzi nově zvolené Poslanecké sněmovny. Pokud vláda svoji povinnost podat demisi poruší, je prezident povinen ji odvolat. Ústava nestanoví lhůtu, ve které by měla vláda demisi podat, nicméně platí, že by tak měla učinit neprodleně. Ústava nestanoví ani lhůtu, ve které by měl prezident „nečinnou“ vládu odvolat, měl by tak učinit bez zbytečného odkladu. Jestliže tedy vláda neprodleně nepodá demisi, prezident má povinnost ji odvolat. Pokud by prezident s odvoláním vlády otálel, jeho nečinnost by bylo možno vyložit jako porušení demokratických základů ČR a prezident by mohl být odpovědný z velezrady. V praxi by se jako jistá prodleva, jak na straně prezidenta, tak na straně vlády, dala označit situace, kdy sněmovna nevyslovila důvěru 1. vládě Mirka Topolánka v roce 2006, a tato vláda podala demisi až osmý den po nevyslovení důvěry. Tehdejší prezident Václav Klaus měl tuto vládu odvolat, ale počkal, až demisi podá sama a poté ji přijal.⁸² Určitá prodleva ze strany prezidenta nastala i v případě demise první vlády Andreje Babiše. Vláda se následující den po nevyslovení důvěry Polaneckou sněmovnou, tedy 17. ledna 2018, usnesla o podání demise.⁸³ Prezident Miloš Zeman ji z důvodu nedostatku času přijal až 24. ledna, tedy týden poté.⁸⁴

---

⁷⁹ ŠTASTNÝ, Vít. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 466 (čl. 62 Ústavy).

⁸⁰ SOBOTA, Emil a kol. *Československý prezident republiky*. Praha, 1934, s. 184. cit. In KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 118.

⁸¹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 561-562 (čl. 74 Ústavy).

⁸² MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 722 (čl. 75 Ústavy).

⁸³ Usnesení vlády České republiky ze dne 17. ledna 2018, č. 55, o podání demise vlády.

⁸⁴ *Zeman přijal demisi Babišovy vlády. A hned ho pověřil sestavením kabinetu znovu* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 24. ledna 2018 [cit. 13. února 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2370775-zeman-prijme-demisi-babisovy-vlady-a-hned-mu-da-druhy-pokus>>.

Kromě obligatorní povinnosti prezidenta odvolat vládu by mohl být ústavní oporou pro odvolání vlády jako celku z vůle prezidenta republiky přípustný pouze čl. 62 písm. a) Ústavy, nicméně problematika je stejná, jako u odvolání předsedy vlády, přičemž i faktický dopad by byl stejný.⁸⁵

Dle mého názoru je velice důležité, jak je na čl. 62 nahlíženo a z jakého důvodu ho ústavodárce koncipoval tímto způsobem. Zda má pouze demonstrovat pravomoci prezidenta, které může vykonávat sám s tím, že přesněji je rozvíjí a upřesňuje další text Ústavy, nebo zda jednotlivé pravomoci zakládá prezidentovi bez dalšího. Na základě tohoto je pak různě nahlíženo jak na možnosti zásahů prezidenta v procesu ustavování vlády, tak i jejího odvolání.

Odvolání jednotlivých členů vlády je stejně jako odvolání předsedy vlády a vlády jako celku upraveno čl. 62 písm. a), problematiku odvolání členů vlády dále rozvíjí čl. 68 odst. 5 Ústavy slovy „*na návrh předsedy vlády*“⁸⁶ a článek 74 slovy „*jestliže to navrhne předseda vlády*“⁸⁷. Pokud by se pro případ odvolání členů vlády postupovalo pouze na základě čl. 74, bylo by možné článek vyložit jako ústavní příkaz⁸⁸, který ukládá prezidentovi povinnost odvolat člena vlády, pokud to navrhne předseda vlády. Dle tohoto pojetí je pouze on jediný oprávněn takový návrh učinit, jelikož jenom on sám je odpovědný za personální složení vlády. Navrhnout odvolání člena vlády tedy není oprávněn ani prezident, ani místopředseda vlády. Prezident republiky tedy nemá právo zkoumat opodstatněnost podaného návrhu, nemá právo ukládat ani žádné podmínky, jejichž splnění by podmiňovalo odvolání člena vlády. Prezident republiky je povinen takovému návrhu vyhovět a člena vlády odvolat⁸⁹, není oprávněn návrh odmítnout. Platí, že by měl premiér takový návrh prezidentovi předložit v písemné formě a prezident by měl odvolání člena učinit bez zbytečného odkladu po obdržení předmětného návrhu. V případě zamítnutí návrhu by se prezident mohl dopustit hrubého porušení Ústavy, za což by mohl být odpovědný dle čl. 65 odst. 2 a 3.⁹⁰ Pokud by s odvoláním otálel, vznikl by pravděpodobně kompetenční konflikt mezi ním a předsedou vlády, k jehož rozhodování by byl kompetentní Ústavní soud.

Ani Poslanecká sněmovna není oprávněna ukládat předsedovi vlády závazné pokyny k odvolání jednotlivých členů. Jelikož v České republice nejsou členové vlády odpovědni

---

⁸⁶ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 68 odst. 5.

⁸⁷ Tamtéž, čl. 74.

⁸⁸ Tuto problematiku vykládá shodně např. Mlsna, Pavlíček, Mikule/Suchánek.

⁸⁹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 561-562 (čl. 74 Ústavy).

⁹⁰ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 720 (čl. 74 Ústavy).

Poslanecké sněmovně jednotlivě jako např. na Slovensku nebo v Polsku, nýbrž pouze jako celek, pokud by sněmovna nesouhlasila např. s činností a setrváním ve vládě jednoho člena, mohla by v případě, že by ho premiér i přes její apel odmítl navrhnout k odvolání, vyslovit nedůvěru pouze vládě jako celku. Toto je jeden z případů, kdy může premiér využít právo navrhnout člena vlády k odvolání, aby zajistil setrvání vlády ve stavu důvěry Poslanecké sněmovny. Případné změny ve složení vlády nemají na důvěru PS žádný vliv, i kdyby se během funkčního období změnilo mimo předsedy celé její složení. Předseda vlády je povinen navrhnout člena vlády k odvolání, pokud by přestal splňovat podmínky pro výkon funkce nebo pokud by vykonával funkci neslučitelnou s funkcí člena vlády. V případě, že by člen vlády porušoval slib, premiér není povinen ho odvolat, návrh na jeho odvolání by závisel na jeho úvaze.⁹¹

Opačný názor na problematiku zastává Zdeněk Koudelka, dle kterého čl. 74 Ústavy „*nevyčerpává ani neneguje obecnou úpravu čl. 62 písm. a) Ústavy*“⁹². Dle jeho názoru se prezident návrhem na odvolání člena vlády musí zabývat, ale má právo posoudit, zda je tento návrh ústavně perfektní a vázat jej na výběr nástupce. Koudelka argumentuje důležitostí nepřetržitosti výkonu funkce např. u ministra vnitra, pokud by tedy předseda vlády zároveň nepředložil návrh na jmenování nástupce nebo pokud by alespoň nesouhlasil s tím, že řízení ministerstva převezme on sám, je dle názoru Koudelky správné, že návrhu na odvolání prezident okamžitě nevyhoví. Dle tohoto výkladu je možné, aby prezident odvolal člena vlády bez návrhu, a dokonce i bez souhlasu předsedy vlády, ten se ale může bránit hrozbou demise. Koudelkův výklad přiznávající prezidentovi určitou volnost uvážení odvolacích rozhodnutí oproti jiným výkladům je založen na argumentu odpovědnosti prezidenta za jmenovací a odvolací rozhodnutí, za než je odpovědný za velezradu.⁹³

Otázky spojené s povinností prezidenta odvolat člena vlády na návrh předsedy vlády vyvstaly v květnu 2017 v souvislosti s návrhem tehdejšího premiéra Bohuslava Sobotky na odvolání ministra financí Andreje Babiše. Bohuslav Sobotka podal tento návrh prezidentovi Miloši Zemanovi 5. května 2017 přičemž navrhl, aby k odvolání došlo 9. května. Prezident, jak již bylo řečeno, by měl návrhu vyhovět bez zbytečného odkladu, v tomto případě ale prezident avizoval, že se bude návrhem zabývat až po svém návratu z Číny 18. května 2017. Jelikož ale jeho cesta do Číny měla započít až 11. května, dle Marka Antoše měl prezident

---

⁹¹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 561-562 (čl. 74 Ústavy).

⁹² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 112.

⁹³ Tamtéž.

o odvolání rozhodnout právě v době před odletem do Číny, tedy od 5. do 11. května, což je dle jeho slov dostatečně dlouhá doba na to, aby prezident učinil takové rozhodnutí, jež mu Ústava přikazuje a neponechává mu prostor pro uvážení, zda rozhodnutí učiní či nikoliv. Dle tohoto konceptu považuje Antoš odkládání rozhodnutí o odvolání za porušení Ústavy.⁹⁴ Je možné se domnívat, že prezident s odvoláním otálel, jelikož mu nebyl navrhnut nový ministr financí. Pozice prezidenta v okamžiku, kdy odvolá člena vlády, je slabší než např. na Slovensku, jelikož dle čl. 116 odst. 7 Ústavy SR prezident poté co „... *odvolá člena vlády, určí, ktorý z členov vlády bude dočasne spravovať veci člena vlády*...“.⁹⁵ Toto „otálení“ s odvoláním člena vlády je prezidentův nástroj, jak zabránit vzniku situace, jejíž důsledky vzniklé následkem odvolání člena vlády by vedly k jeho odpovědnosti z velezrady, ale zároveň se tím vystavuje nebezpečí, které hrozí ze strany premiéra, který může podat kompetenční žalobu k Ústavnímu soudu. To také avizoval Bohuslav Sobotka⁹⁶ poté, co 18. května navrhl prezidentovi ke jmenování Ivana Pilného ministrem financí namísto Andreje Babiše. 24. května prezident Zeman Andreje Babiše odvolal a na jeho místo jmenoval Ivana Pilného⁹⁷, čímž se tato konkrétní situace vyřešila.

---

⁹⁴ *Zeman se dnes seznámí s návrhem na odvolání Babiše* [online]. aktualne.cz, 8. května 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeman-se-dnes-seznami-s-navrhem-na-odvolani-babise/r~fc54753a33b511e7a70b002590604f2e/>>.

⁹⁵ Ústavní zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 116 odst. 7.

⁹⁶ *Sobotka dává Zemanovi s odvoláním Babiše ultimátum do pátku* [online]. novinky.cz, 22. května 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/438539-sobotka-dava-zemanovi-s-odvolanim-babise-ultimatum-do-patku.html>>.

⁹⁷ *Zeman ve středu odvolá Babiše z vlády a novým ministrem financí jmenuje Ivana Pilného* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 23. března 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2128335-zeman-ve-stredu-odvola-babise-z-vlady-a-novym-ministrem-financi-jmenuje-ivana-pilneho>>.

4 Institut demise

Pojmem demise bývá označován politicko-právní úkon, na jehož základě se členové vlády, předseda vlády, nebo vláda jako celek vzdávají své funkce.⁹⁸ Článek 73 odst. 1 Ústavy stanoví postup pro podání demise, tedy že „*předseda vlády podává demisi do rukou prezidenta republiky*“⁹⁹ a „*ostatní členové vlády podávají demisi do rukou prezidenta prostřednictvím předsedy vlády*“¹⁰⁰. Článkem 62 písm. a) Ústavy je prezidentovi republiky přiznána pravomoc demisi vlády, předsedy vlády, nebo jejích členů přijmout.¹⁰¹ Ústava stanoví tři případy, ve kterých je vláda povinna demisi podat. Pokud je podáním demise plněn ústavní příkaz vlády, označujeme takovou demisi adjektivem „obligatorní“. V ostatních případech se jedná o demisi podanou z vůle vlády nebo jejího člena a takovéto podání označujeme jako „fakultativní“ demisi.¹⁰² Demise má být podána v písemné formě. Právní účinky demise nastávají až okamžikem jejího přijetí prezidentem, nikoliv pouhým podáním. Ústava nestanoví, zda je možné zpětvzetí již podané demise, nicméně převažuje názor¹⁰³, že to možné není. Článkem 62 písm. d) opravňuje prezidenta pověřit vládu, jejíž demisi přijal nebo odvolal prozatímním výkonem funkce až do jmenování vlády nové. Toto prezidentovo oprávnění je nutno vykládat zároveň jako jeho povinnost, jelikož je zcela nepřípustné, aby ve státě přechodně nebyla ve funkci žádná vláda. Vláda je po pověření prezidentem k prozatímnímu výkonu funkcí povinna vládní funkce zajistit¹⁰⁴ (pravomoc a působnost vlády v demisi viz kap. 4.3.).

4.1 Obligatorní demise

Případy, ve kterých je vláda povinna podat demisi, stanoví Ústava taxativním výčtem v čl. 73 odst. 2. V případě obligatorní demise tedy nezáleží na úvaze předsedy vlády nebo vlády jako celku, zda demisi podá či nikoliv, čl. 73 odst. 2 jí tento úkon ukládá jako povinnost.

První situace, jejímž následkem je povinnost vlády demisi podat, je zamítnutí žádosti na vyslovení důvěry Poslaneckou sněmovnou, přičemž ústavodárce nerozlišuje, zda se jedná

---

⁹⁸ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 711 (čl. 73 Ústavy).

⁹⁹ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 73 odst. 1.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž, čl. 62 písm. a).

¹⁰² MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 713 (čl. 73 Ústavy).

¹⁰³ Shodně se k problematice vyjadřují např. Mikule/Suchánek nebo Jirásek.

¹⁰⁴ JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 226.

o zamítnutí žádosti z návrhu samotné vlády, např. v průběhu jejího funkčního období, nebo při konstituování nové vlády dle čl. 68 odst. 3. V obou případech se ale jedná o žádosti vlády o vyslovení důvěry, a to buď ze své vlastní iniciativy (čl. 71), nebo jako plnění ústavní povinnosti (čl. 68 odst. 3). Pokud vláda požádá Poslaneckou sněmovnu o vyslovení důvěry v průběhu svého funkčního období, PS je povinna vládní návrh projednat ve lhůtě čtrnácti dnů po jeho přeložení. Pokud se jedná o vyslovení důvěry nově jmenované vládě, je tato vláda povinna předstoupit se žádostí o vyslovení důvěry před PS do třiceti dnů po svém jmenování. PS může vyslovit důvěru pouze vládě jako celku, není možné vyslovit důvěru pouze některému členovi nebo členům vlády. Vláda požívá důvěry PS, pokud se pro ni vyslovila nadpoloviční většina přítomných poslanců. Naposledy PS hlasovala o vyslovení důvěry 2. vládě Andreje Babiše, a to 12. července 2018, 264 dní po volbách do Poslanecké sněmovny. Ze 196 přítomných poslanců se jich pro důvěru vyslovilo 105, proti hlasovalo 91 poslanců.¹⁰⁵ Předchozí vládě Andreje Babiše vzniklé po volbách do Poslanecké sněmovny v říjnu 2017, která byla prezidentem jmenována 6. prosince 2017, vyslovena důvěra nebyla. 16. ledna 2018 pro vyslovení důvěry hlasovalo pouze 78 poslanců z Hnutí ANO, proti bylo 117 poslanců opozičních stran. V rámci historie samostatné České republiky Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru vládě celkem třikrát.¹⁰⁶

Druhým případem je vyslovení nedůvěry vládě Poslaneckou sněmovnou. To může nastat pouze v průběhu funkčního období vlády, která disponuje důvěrou Poslanecké sněmovny.¹⁰⁷ Návrh na vyslovení nedůvěry musí vzejít z iniciativy nejméně padesáti poslanců a k jeho přijetí je třeba nadpoloviční většiny všech poslanců.¹⁰⁸ Pokud se pro vyslovení nedůvěry vládě nevysloví absolutní většina poslanců, znamená to, že vláda dále disponuje důvěrou Poslanecké sněmovny.¹⁰⁹ Poslední hlasování Poslanecké sněmovny o nedůvěře vládě proběhlo 23. listopadu 2018 jako reakce na nové informace v kauze Čapí hnízdo. Pro vyslovení nedůvěry hlasovalo 92 poslanců, pro kýžený výsledek by jich ale bylo potřeba nejméně 101.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ *Druhá Babišova vláda získala po více než patnácti hodinách jednání poslanců důvěru* [online]. irozhlas.cz, 12. července 2018 [cit. 1. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vlada-cr-andrej-babis-duvera-2018_1807110800_ako>.

¹⁰⁶ *Sněmovna Babišově vládě nedala důvěru, pro hlasovalo pouze ANO* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 16. ledna 2018 [cit. 1. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2363233-snemovna-hlasuje-o-duvere-babisove-vlade-poslanci-ji-predem-odmitaji>>.

¹⁰⁷ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 557 (čl. 73 Ústavy).

¹⁰⁸ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 72 odst. 2.

¹⁰⁹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 557 (čl. 73 Ústavy).

¹¹⁰ *Hlasování o nedůvěře vládě bylo marnění času, říká Zeman* [online]. echo24.cz, 27. listopadu 2018 [cit. 1. března 2019]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/S3PNQ/hlasovani-o-neduvere-vlade-bylo-marneni-casu-rika-zeman>>.

Posledním případem, kdy je vláda povinna podat demisi, je úspěšné ukončení ustavující schůze nově zvolené Poslanecké sněmovny. Tato povinnost vládě nastane až ve chvíli, kdy je ustavující schůze Poslanecké sněmovny dokončena, tj. byly konstituovány orgány Poslanecké sněmovny. Okamžik dokončení je důležitý zejména proto, že ustavující schůze může trvat i několik měsíců.¹¹¹ Po volbách v roce 2006 vyzvala ODS dosluhující vládu Jiřího Paroubka k podání demise ještě před dokončením ustavující schůze nově zvolené Poslanecké sněmovny. Ustavující schůze nově zvolené Poslanecké sněmovny je považována za dokončenou až poté, co je zvolen její předseda, tedy až tímto okamžikem vzniká vládě povinnost podat demisi. Tehdejší prezident Václav Klaus v této situaci upozornil na to, že demise podaná před skončením ustavující schůze by nebyla demisí, kterou je vláda povinna podat dle čl. 73 odst. 2 Ústavy. V tomto případě byla nakonec demise podána až po skončení ustavující schůze, pokud by ale byla podána dříve, prezident by nebyl povinen postupovat dle čl. 75 Ústavy, jelikož by se nejednalo o plnění ústavní povinnosti vlády dle čl. 73 odst. 2.¹¹²

Ústava nestanoví lhůtu, ve které má vláda demisi podat, mělo by tak být učiněno bezodkladně ve lhůtě přiměřené.¹¹³ Na čl. 73 odst. 2 navazuje čl. 73 odst. 3, který stanoví povinnost prezidentovi takto podanou demisi přijmout. O povinnosti přijetí obligatorní demise prezidentem se na rozdíl od přijetí fakultativní demise nevedou spory, jelikož obsah obou předmětných odstavců čl. 73 (tři případy, ve kterých je vláda povinna podat demisi a povinnost prezidenta ji v takových případech přijmout) je zřetelně formulován jako povinnost těchto subjektů. Členové vlády jsou v případě hlasování o podání obligatorní demise povinni hlasovat pro její podání. Čl. 75 řeší situaci, kdy vláda poruší svoji povinnost demisi podat dle čl. 73 odst. 2. V takovém případě prezident vládu odvolá a vyvolá téměř stejný právní stav, jako by vláda demisi podala sama a prezident ji přijal.¹¹⁴ V případě obligatorní demise by ji měl prezident přijmout neprodleně, nejlépe první pracovní den po dni, kdy mu byla předložena. Poté, co je prezidentem obligatorní demise přijata, je vláda pověřena prozatímním výkonem funkce (viz kap. 4.3.).¹¹⁵

---

¹¹¹ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 557 (čl. 73 Ústavy).

¹¹² JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 225-226.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 713 (čl. 73 Ústavy).

¹¹⁵ MLSNA, Petr. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 558 (čl. 73 Ústavy).

4.2 Fakultativní demise

Vláda může podat demisi i z jiného důvodu, než který je uvedený v čl. 73 odst. 2 Ústavy. Pokud podáním demise vláda vyjadřuje svoji vůli a záměr nadále nesetrvat ve výkonu vládních funkcí, označujeme tuto demisi jako fakultativní demisi, a její podání považujeme za právo vlády¹¹⁶ přiznané jí čl. 73 odst. 1 Ústavy. Ten první větou stanoví, že „*Předseda vlády podává demisi do rukou prezidenta republiky. ...*“¹¹⁷ Oprávnění prezidenta tuto demisi přijmout vyvozujeme z čl. 62 písm. a) Ústavy.¹¹⁸ Na rozdíl od obligatorní demise, kterou je prezident povinen přijmout, v případě demise podané z vůle vlády převažuje názor, že prezident může zvážit, zda demisi přijme či nikoliv. Ústava tuto problematiku neupravuje, nicméně mnoho autorů¹¹⁹ je toho názoru, že fakultativní demisi prezident přijmout nemusí.¹²⁰

To je možné vyvodit i ze samotné Ústavy, jelikož čl. 73 odst. 3 stanoví prezidentovi povinnost demisi přijmout, pokud je podána za podmínek stanovených čl. 73 odst. 2 Ústavy (viz kap. 4.1. obligatorní demise). Lze se tedy domnívat, že vůle ústavodárce nebyla uložit prezidentovi povinnost přijmout každou demisi, která je mu předložena, ale pouze takovou demisi, jež je podána vládou za účelem splnění ústavní povinnosti dle čl. 73 odst. 2. Pokud by chtěl ústavodárce rozšířit prezidentovu povinnost na přijetí každé demise, kterou vláda předloží, zněl by čl. 73 odst. 3 zřejmě takto: „Podá-li vláda demisi podle odst. 1 a 2, prezident republiky demisi přijme.“ Jelikož se ale v čl. 73 odst. 3 o povinnosti přijmout demisi vlády podanou i dle čl. 73 odst. 1 Ústava nezmiňuje, je zřejmé, že ze znění Ústavy není možné prezidentovi tuto povinnost přijmout demisi dle čl. 73 odst. 1 uložit, protože kdyby tak ústavodárce zamýšlel, jistě by to vyjádřil přímo slovy. Na druhou stranu, pokud by prezident demisi vlády nepřijal, nutil by tím setrvat v plnění vládních funkcí vládu, která vládní funkce zastávat nechce, nicméně je možné, že pokud je demise podána pouze předsedou vlády s účinky pro celou vládu (viz níže), může prezident na základě politických rozprav s předsedou vlády nalézt schůdnější řešení, než je demise vlády, pokud to ovšem okolnosti připouští. Prezident musí v tomto ohledu dbát na to, aby jeho intervence do vládní politiky a úvahy o přijetí či odmítnutí fakultativní demise korespondovaly s jeho slibem, konkrétně dle čl. 59 odst. 2 Ústavy: „*Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony.*

---

¹¹⁶ JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 226.

¹¹⁷ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 73 odst. 1.

¹¹⁸ Tamtéž, čl. 62 písm. a).

¹¹⁹ Shodně se k problematice vyjadřují např. Jirásek, Mikule/Suchánek, Mlsna, Pavlíček.

¹²⁰ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 713 (čl. 73 Ústavy).

Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."¹²¹

Také na Slovensku a v Polsku je prezident oprávněn zvážit, zda fakultativní demisi přijme či nikoliv. V Polsku je toto výslovně stanoveno přímo Ústavou v čl. 162 odst. 4.¹²² Na Slovensku lze oprávnění prezidenta fakultativní demisi odmítnout vyvodit ze znění čl. 116 odst. 7 Ústavy, který začíná slovy „*Ak prijme prezident Slovenskej republiky demisiu...*“.¹²³ Předmětné ústavní články sousedních států České republiky by taktéž měly být brány v potaz při úvahách o pravomoci prezidenta ČR odmítnout fakultativní demisi, ačkoliv není sporu, že pokud by to bylo v Ústavě ČR stanoveno přímo slovy tak, jak problematiku upravuje např. Ústava PR, nesporně by to přispělo ke stabilitě výkladu Ústavy.

Fakultativní demise vlády by měla být kolektivním rozhodnutím.¹²⁴ Rozhodování vlády upravuje čl. 76 Ústavy, který odst. 1 stanoví, že „*vláda rozhoduje ve sboru*“¹²⁵ a dále odst. 2 udává, že „*k přijetí usnesení vlády je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů*“.¹²⁶ Při hlasování o demisi má hlas předsedy vlády stejnou váhu jako hlas každého jiného člena vlády. Může nastat situace, kdy členové vlády přehlasují předsedu vlády, který s demisí nesouhlasí. V takovém případě je předseda vlády povinen takové usnesení respektovat. Řešením může pro předsedu vlády být návrh na odvolání těch členů vlády, kteří nadále nechtějí ve vládě setrvat ještě před samotným hlasováním. Naopak pokud vláda demisi hlasováním neschválí, může demisi podat předseda vlády sám s důsledky pro celou vládu (viz násl. odstavec). Pokud vláda rozhodne o podání demise, podává ji za vládu předseda vlády do rukou prezidenta.¹²⁷ Prezident ji dle úvahy výše přijme, nebo odmítne. Demise, kterou prezident odmítne, se stává právně neúčinnou.¹²⁸

Jelikož ale Ústava nestanoví, např. taxativním výčtem, o kterých záležitostech vláda rozhoduje ve sboru, jako to např. stanoví Ústava Slovenské republiky čl. 119¹²⁹, není vyloučeno, aby byla podána demise vlády, aniž by o tom vláda rozhodla hlasováním, a to jako individuální úkon předsedy vlády. Většina autorů¹³⁰ zastává názor, že demise předsedy vlády znamená demisi celé vlády. Ústava sice nic takového nestanoví, nicméně je třeba vycházet

¹²¹ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 59 odst. 2.

¹²² Ústava Polské republiky ze dne 2. dubna 1997.

¹²³ Ústavní zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 116 odst. 4.

¹²⁴ JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 226.

¹²⁵ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 76 odst. 1.

¹²⁶ Tamtéž, čl. 76 odst. 2.

¹²⁷ ŠTASTNÝ, Vít. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 467 (čl. 62 Ústavy).

¹²⁸ JIRÁSEK, Jiří. Vláda. In JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 226.

¹²⁹ Ústavní zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 119.

¹³⁰ Shodně se k dané problematice vyjadřují např. Mikule/ Suchánek, Pavlíček, Jirásek, Hendrych.

z konceptu, na jehož základě je vláda ustavena do funkce, tedy že všichni členové vlády jsou prezidentem jmenováni na návrh předsedy vlády, a tudíž odvozují svoje postavení právě od předsedy vlády, a dle vůle předsedy vlády také ve funkci setrvávají a jeho vůlí jejich funkce zanikají. Dle tohoto pojetí znamená demise předsedy vlády demisi vlády jako celku. Těžko si lze totiž představit vládu bez jejího předsedy, nebo dokonce pouhé „nahrazení“ předsedy vlády novým předsedou vlády, aniž by ve vládě nastaly jiné personální změny. Stejný závěr je možno vyvodit i výkladem čl. 62 písm. d), ze kterého vyplývá, že vláda vždy končí jako celek.¹³¹

Opačný názor v této věci zastává například Zdeněk Koudelka, dle kterého musí být zánik vlády určen taxativně Ústavou, a může tedy nastat, je-li demise vlády přijata ve sboru, a dále pak pokud je prezidentem odvolána. Vázanost vlády na jejího předsedu, resp. výklad Ústavy, dle kterého končí vláda společně se svým předsedou, považuje za „rozšiřující výklad nemající přímou oporu v ústavním textu“. Za uvážení ovšem stojí další Koudelkův argument, že pokud je v zahraničí vázána existence vlády na jejího předsedu, stanoví tak ústava dané země výslovně.¹³²

Řešení této problematiky navrhoval vládní¹³³ i poslanecký návrh novely Ústavy, oba zamýšlely připojit k čl. 73 odst. 1 větu: „*demise předsedy vlády je demisí vlády*“, oba ale neúspěšně.¹³⁴ Slovenská Ústava tuto problematiku výslovně upravuje čl. 116 odst. 5, který stanoví, že „*Ak demisiu podá predseda vlády, demisiu podá celá vláda.*“¹³⁵ Pro srovnání také v britském ústavním systému, pokud premiér odstoupí a ta samá strana pokračuje ve vládě, jsou všechny ministerské funkce k dispozici novému premiérovi.¹³⁶ Také v Polsku nelze z výkladu Ústavy usoudit nic jiného, že demise premiéra je demisí celé vlády. Zajímavá situace nastala v prosinci 2017, kdy polský prezident Andrzej Duda přijal demisi premiérky Beaty Szydlové a vzápětí jmenoval novým premiérem ministra financí Mateusze Morawieckého. Jelikož se ale jednalo o změnu plánovanou v rámci vládní strany Právo a spravedlnost, Szydlová zůstala

---

¹³¹ PAVLÍČEK, Václav. Prezident republiky. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 842.

¹³² KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky s předmluvou Václava Klause. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 123.

¹³³ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 712 (čl. 73 Ústavy).

¹³⁴ Tamtéž, s. 715.

¹³⁵ Ústavní zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 116 odst. 5.

¹³⁶ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 712 (čl. 73 Ústavy).

ve vládě jako místopředsedkyně a vláda zůstala téměř ve stejném složení. I tak ale musela tato vláda předstoupit před dolní komoru parlamentu (Sejm) a požádat o vyslovení důvěry.¹³⁷

V naší ústavní praxi byla demise předsedy vlády vždy chápána jako demise celé vlády.¹³⁸ Jedinou situací, kdy byl tento koncept nalomen, byla vládní krize v květnu 2017. Ta vznikla jako následek tlaku Poslanecké sněmovny na tehdejšího předsedu vlády Bohuslava Sobotku, aby vláda reagovala na kauzy kolem tehdejšího ministra financí Andreje Babiše. Premiér Bohuslav Sobotka se v důsledku toho rozhodl podat demisi vlády. Své rozhodnutí oznámil 2. května 2017.¹³⁹ 4. května 2017 následovala schůzka prezidenta s premiérem, přičemž prezident Miloš Zeman byl připraven k oficiálnímu přijetí demise, ale premiér Bohuslav Sobotka měl v úmyslu pouze diskutovat o aktuálním děním ve vládě, a demisi podat až v polovině měsíce, čímž vznikla pro oba aktéry společensky nepříjemná situace.¹⁴⁰ Při této příležitosti prezident Miloš Zeman uvedl, že demisi předsedy vlády přijme, ale bude ji vnímat pouze jako jeho osobní rezignaci s tím, že nebude mít vliv na ostatní členy vlády.¹⁴¹ V reakci na to se premiér rozhodl demisi nepodat, jelikož by tím nebylo dosaženo zamýšleného účelu, a namísto demise vlády podal 5. května 2017 prezidentovi návrh na odvolání ministra financí Andreje Babiše (podrobněji o průběhu odvolání v kap. 3.).¹⁴² Vládní krize skončila 24. května 2017 odvoláním Andreje Babiše a jmenováním na post ministra financí Ivana Pilného.¹⁴³

V tomto ohledu je nezbytné pozastavit se nad danou interpretací Ústavy prezidentem. Pokud by totiž taková situace skutečně nastala, tedy že by byla podána demise předsedou vlády a prezident by ji přijal s tím, že se jedná pouze o demisi samotného předsedy vlády bez dopadu

---

¹³⁷ Duda přijal demisi Szydlové, Polsko má nového premiéra [online]. eurozpravy.cz, 8. prosince 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/209355-duda-prijal-demisi-szydlove-polsko-manoveho-premiera/>>.

¹³⁸ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 712 (čl. 73 Ústavy).

¹³⁹ Sobotka oznámil, že vláda kvůli Babišovým kauzám podá demisi. Je to zbabělec, zní z ANO [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 2. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2106053-sobotka-oznamil-ze-vlada-kvuli-babisovym-kauzam-poda-demisi-je-zbabelec-zni-z-ano>>.

¹⁴⁰ Zeman nechal vyzdobit sál na demisi. Následovala slovní přestřelka se Sobotkou [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 4. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2108429-zeman-nechal-vyzdobit-sal-na-demisi-nasledovala-slovni-prestelka-se-sobotkou>>.

¹⁴¹ Prezident chce odvolat Sobotku a zbytek vlády ponechat. Neústavní, míní právník [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 4. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2108369-prezident-chce-odvolat-sobotku-a-zbytek-vlady-ponechat-neustavni-mini-pravnik>>.

¹⁴² Sobotka si demisi nakonec rozmyslel. Na Hrad poslal návrh s odvoláním Babiše [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 5. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2109644-sobotka-si-demisi-nakonec-rozmyslel-na-hrad-poslal-navrh-s-odvolanim-babise>>.

¹⁴³ Pilný nahradil Babiše. Nového ministra financí jmenoval prezident [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 24. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2130111-pilny-nahradil-babise-noveho-ministra-financi-jmenoval-prezident>>.

na ostatní členy vlády, dalo by se toto prezidentovo jednání patrně označit za protiústavní. I když Ústava tuto problematiku nikterak neupravuje, výsostné postavení předsedy vlády mimo jiné vyplývá i z čl. 77 Ústavy,¹⁴⁴ ze kterého lze vyvodit, že vláda nemůže vykonávat vládní funkce bez svého předsedy. Dle tohoto konceptu by přicházela v úvahu žaloba na prezidenta pro hrubé porušení Ústavy dle čl. 65 odst. 2 Ústavy.¹⁴⁵ Další otázkou zůstává, zda by bylo možné označit jednání Bohuslava Sobotky jako podání demise, ač by byla podána formou ústního vzkazu prezidentovi. I když to Ústava výslovně nestanoví, jak již bylo řečeno výše, demise má být podána písemně. O možnosti podání demise formou ústního vzkazu by se mohlo uvažovat, pokud by bylo zřejmé, že je toto ústní podání nezpochybnitelně směřováno vůči prezidentovi. V tomto případě se ale jednalo pouze o informování veřejnosti premiérem o jeho záměru demisi podat, a proto tento úkon nelze za podání demise označit.

Právo podat demisi mají i jednotliví členové vlády, kteří ji podávají do rukou prezidenta prostřednictvím předsedy vlády dle čl. 73 odst. 1 Ústavy.¹⁴⁶ I v tomto případě platí, že Ústava prezidentovi sice neukládá povinnost demisi člena vlády přijmout, ale měl by tak učinit z toho důvodu, že nelze nikoho nutit, aby ve výkonu jakékoliv funkce setrval proti své vůli. Na tomto argumentu byl založen neúspěšný Poslanecký návrh, dle kterého měla být novela Ústavy formulována tak, aby byla prezidentovi stanovena povinnost přijmout demisi vlády i jejího člena.¹⁴⁷ Názor, že prezident je oprávněn demisi člena vlády odmítnout, zastává mnoho autorů,¹⁴⁸ beze sporu má ale povinnost o demisi rozhodnout. I zde platí, že demise není přijata pouhým doručením prezidentovi, ale až na základě prezidentova rozhodnutí o přijetí. Lhůta pro prezidentovo rozhodování není stanovena, má tak ale učinit bez zbytečných průtahů. Rozdílnost v podání demise vládou a jejím členem je především v tom, že člen vlády není pověřen k prozatímním výkonu funkce až do jmenování jeho nástupce, jak je tomu u vlády jako celku. Je tedy nezbytné, aby předseda vlády neprodleně navrhnul prezidentovi ke jmenování nástupce odstupujícího člena nebo alespoň souhlasil s tím, že řízení ministerstva převezme dočasně sám.¹⁴⁹ Opačná právní úprava a ústavní praxe platí na Slovensku, kde v případě, že prezident přijme demisi člena vlády nebo ho odvolá, sám určí člena vlády, který dočasně převezme řízení daného ministerstva na zákl. čl. 116 odst. 7 Ústavy Slovenské republiky.¹⁵⁰ Dle mého názoru

---

¹⁴⁴ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 77.

¹⁴⁵ Tamtéž, čl. 65 odst. 2.

¹⁴⁶ Tamtéž, čl. 73 odst. 1.

¹⁴⁷ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 714 (čl. 73 Ústavy).

¹⁴⁸ Shodně se k problematice vyjadřují např. Hendrych, Pavlíček, Šťastný.

¹⁴⁹ MIKULE, V., SUCHÁNEK R. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 714-715 (čl. 73 Ústavy).

¹⁵⁰ Ústavní zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 116 odst. 7.

je toto efektivní řešení, které umožní prezidentovi rozhodnout v co nejkratší možné době a nevázat své rozhodnutí na osobu nástupce odstupujícího či odvolaného člena vlády. V souvislosti s touto problematikou může také prezident přijmout demisi člena vlády s okamžitou platností, ale s odložením účinnosti, k čemuž v praxi mnohokrát došlo.¹⁵¹

4.3 Pravomoc a působnost vlády v demisi

Čl. 62 písm. d) Ústavy stanoví, že „prezident republiky pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády“.¹⁵² Toto ustanovení Ústavy je důležité především z důvodu zajištění kontinuity moci výkonné ve státě. Je nezbytné, aby v každém okamžiku působila vláda, která plní vládní funkce a zajišťuje další úkoly v rámci své působnosti, čímž je znemožněno, aby nastal stav tzv. „bezvládní“. Zajištění nepřetržitého výkonu vládních funkcí je prezidentova povinnost a plnění ústavního příkazu, měl by proto pověřit vládu, kterou odvolal nebo jejíž demisi přijal, prozatímním výkonem funkce bezprostředně po jejím odvolání nebo poté, co podala demisi. Výjimkou může být situace, která nastala 25. dubna 2005, kdy byla vláda odvolána a nová jmenována v tentýž den. V tomto případě není pověření k prozatímnímu výkonu funkce z logiky věci třeba, je to ale spíše výjimečná situace. Prezident nemůže prozatímním výkonem funkce pověřit nikoho jiného než odvolanou nebo odstupující vládu, taktéž ji vždy musí pověřit jako celek, není možné, aby např. pověřil jen některé ministry. Takto prezidentem pověřená vláda nemůže podat demisi a nemůže ji být vyslovena nedůvěra Poslaneckou sněmovnou.¹⁵³ Pověření vlády končí okamžikem jmenování vlády nové, i kdyby tato vláda následně nezískala důvěru Poslanecké sněmovny.¹⁵⁴

Ústava nikterak neupravuje postavení vlády, která je pověřena prozatímním výkonem vládních funkcí, ani jinak neupřesňuje např. okruh jejích pravomocí. Z hlediska výkladu ústavního textu lze tedy takto pověřené vládě přiznávat stejné pravomoci, které Ústava svěřuje vládě běžné, nicméně postavení pověřené vlády je stále předmětem mnoha politických diskuzí.

Dle Petra Mlsny je otázkou politické kultury, zda bude pověřená vláda činit zásadní úkony a rozhodnutí,¹⁵⁵ dle Václava Pavlíčka by pověřená vláda měla svoji činnost omezit pouze

---

¹⁵¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvami Václava Klause a Miloše Zemana*. 2. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 180.

¹⁵² Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 62 písm. d).

¹⁵³ ŠTASTNÝ, Vít. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář a Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 469 (čl. 62 Ústavy).

¹⁵⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Prezident republiky*. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 842.

¹⁵⁵ ŠTASTNÝ, Vít. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 470 (čl. 62 Ústavy).

na nezbytné minimum, měla by činit pouze opatření, která nesnesou odkladu. Vymezení postavení vlády v demisi se pokoušel poslanecký návrh novely Ústavy z roku 1999, který chtěl do Ústavy zakotvit, že „*vláda, která je pověřena prozatímním výkonem funkcí až do jmenování vlády nové, činí pouze opatření, která nesnesou odkladu*“. Návrh byl však zamítnut Senátem.¹⁵⁶

Za problematické je považováno především postavení vlády v demisi, která již nepožívá důvěry Poslanecké sněmovny. Není totiž jasné, jak dlouho může prezident republiky takovou vládu v demisi nechat. Vladimír Zoubek vidí jako jeden z nedostatků Ústavy právě nestanovení pevných lhůt, jimiž by byli ústavní činitelé vázáni, jako tomu je i v tomto případě.¹⁵⁷ Jako příklad z praxe lze uvést situaci po nevyslovení důvěry první vládě Andreje Babiše Poslaneckou sněmovnou po říjnových volbách v roce 2017. První vláda Andreje Babiše byla poté, co jí Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru, pověřena k prozatímnímu výkonu vládních funkcí až do jmenování vlády nové, po podání demise této vlády prezident ale opětovně pověřil sestavením vlády Andreje Babiše s tím, že mu dává na sestavení vlády a jednání o důvěře neomezenou dobu. Činnost této vlády, která působila v demisi od 24. ledna 2018 do 27. června 2018 lze jen stěží označit za „udržovací“, o čemž svědčí i výrok Andreje Babiše z 8. února 2018, kdy uvedl, že: „*Vláda pracuje a funguje normálně. A nevidíme v tom rozdíl, jestli jsme v demisi, s důvěrou, nebo bez důvěry, pracujeme naplno od 14. prosince.*“.¹⁵⁸ Pokud je vláda v demisi po tak dlouho dobu, je dle mého názoru nereálné, aby svoji činnost zaměřila pouze na opatření, která nesnesou odkladu.

---

¹⁵⁶ SUCHÁNEK, Radovan. Vláda a jiné orgány moci výkonné. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 867.

¹⁵⁷ ZOUBEK, Vladimír. Několik myšlenek o vládnutí v právním státě a nedostacích V Ústavě ČR. In MLSNA, Petr a kol. *Ústava ČR – vznik, vývoj a perspektivy*. Praha: Leges, 2010, s. 210.

¹⁵⁸ *Babiš: Zeman mi dal na sestavení vlády neomezený čas* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 8. února 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2385265-babis-zeman-mi-dal-na-sestaveni-druhe-vlady-neomezeny-cas-na-101-podpisech-uz-netrva>>.

Závěr

Dle předpokladu vzniká většina interpretačních problémů právě výkladem jednotlivých článků Ústavy bez jejich vzájemné návaznosti. U většiny položených otázek je možné vyvodit závěr ze samotného textu Ústavy, a to v případě, je-li předmětná problematika vyhodnocována komplexně. Při výkladu určitých článků je nezbytné dohledat, zda danou problematiku neupravují i jiné články, a na základě tohoto formulovat závěr. Pokud by byly jednotlivé články vykládány bez kontextu a vzájemné provázanosti, mohlo by dojít k tomu, že i když je v praxi určitý postup v souladu s čl. X, může tím být popírán čl. Y. Při výkladu je také nezbytné uvážit celkový koncept Hlavy III. Ústavy a pojetí vlády jako kolegiálního orgánu. Také popíráním takového pojetí vlády v praxi dochází ke zbytečným rozepřím a nejasnostem. Tento koncept je zásadní pro správné rozhodování prezidenta jak v oblasti jmenování, odvolání, tak při přijímání demise. Na tomto základě se rozcházejí i názory odborníků, i když nutno podotknout, že velká většina z nich vykládá problematiku komplexně a v celkovém kontextu Ústavy.

Jako jádro problémů v souvislosti s výkladem prezidentových pravomocí při jmenování a odvolání vlády považují koncepci čl. 62 písm. a) Ústavy. Nelze totiž s přesností určit, zda má být považován za pouhý výčet prezidentových nekontrasignovaných pravomocí, které jsou závazně rozšířeny dalšími ustanoveními, nebo zda je možné ho uchopit i jako konečný způsob možného procesu bez nutnosti přihlídnutí k ostatním článkům upravujících tuto problematiku. Je zřejmé, že předmětné články musí být vykládány tak, aby aplikací jednoho článku nedocházelo k porušení toho, co stanoví článek jiný. Toho lze docílit výkladem jednotlivých článků v kontextu dalších ustanovení. Pokud si představíme možnou úpravu Ústavy vypuštěním čl. 62 písm. a) (samozřejmě za předpokladu celkové úpravy článků či úseku prezidentových pravomocí bez nutné kontrasignace), vyřešilo by se tím mnoho interpretačních problémů, jelikož další články Ústavy upravují to, co stanoví čl. 62 písm. a) s tím, že danou problematiku konkretizují. V návaznosti na to je nezbytné podotknout, že pokud by prezident svoji pravomoc uplatnil na základě čl. 62 písm. a), došlo by tím k popření některého konkretizujícího následujícího článku, který měl být aplikován primárně. V oblasti demise nespátřují závažnější problém, ačkoliv pokud by byla tato oblast podrobněji upravena a konkretizována, jistě by to nebylo na škodu.

V porovnání s úpravou problematiky v ústavách Polska a Slovenska hodnotím ústavní text ČR jako stručný, ačkoliv jako dostatečný za předpokladu vyspělého politického prostředí. Dle mého názoru by bylo vhodné ústavní text upravit tak, aby nemusela být právní jistota

odvozována od dovozování významu z kontextu Ústavy či jiných ustanovení. Důležitost přímého vyjádření záměru ústavodárce pokládám za uváženíhodné zejména tam, kde dochází na základě vágní formulace v praxi k nesprávným závěrům, na nichž může být následně vystavěno prezidentovo rozhodnutí. Na druhou stranu vůle ústavodárce je dle mého názoru zjevná, pouze není ideálně formulovaná. Proto si myslím, že odpovědi na všechny otázky nabízí samotný ústavní text, i když ne vždy přímo.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

1. BLAHOŽ, J., BALAŠ, V., KLÍMA, K. *Srovnávací ústavní právo*. 5. vydání. Praha: Wolters a Kluwer, a.s., 2015, 520 s.
2. GERLOCH, Aleš a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 516 s.
3. JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 368 s.
4. KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, 428 s.
5. KLÍMA, Karel a kol. *Komentář a Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1441 s.
6. KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, 224 s.
7. KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvami Václava Klause a Miloše Zemana*. 2. vydání. Praha: Leges, 2018, 376 s.
8. KOSAŘ, David a kol. *Ústavní právo: Casebook*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 636 s.
9. MLSNA, Petr a kol. *Ústava ČR – vznik, vývoj a perspektivy*. Praha: Leges, 2010, 384 s.
10. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 1. díl Obecná státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 368 s.
11. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s.
12. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda: 2. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2008, 797 s.
13. SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SUCHÁNEK R. a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1264 s.
14. SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi. 15 let platnosti základního zákona*. Praha: Leges, 2009, 384 s.
15. ŠIMÍČEK, Vojtěch a kol. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova Univerzita, 2008, 236 s.

Odborné časopisy

1. GIBA, Marian. Vplyv priamej voľby ústavné postavenie prezidenta republiky na Slovensku. *Acta Universitatis Carolinae*, 2012, č. 4/2011, s. 101.

Právní předpisy

1. Usnesení vlády České republiky ze dne 17. ledna 2018, č. 55, o podání demise vlády
2. Ústava Polské republiky ze dne 2. dubna 1997
3. Ústavní zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Judikáty

1. Uznesenie Ústaveného súdu Slovenskej republiky ze dne 2. června 1993, sp. zn. I. ÚS 39/93

Internetové odkazy

1. *Conte vzdal snahu o sestavení italské vlády, prezident mu zamítl ministra* [online]. idnes.cz, 27. května 2018 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-demise-premier-giuseppe-conte-prezident.A180527_201019_zahranicni_dtt>.
2. KOUDELKA, Zdeněk. *Nejmenování ministra* [online]. ceska-justice.cz, 18. května 2018 [cit. 3. února 2019]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/blog/nejmenovani-ministra/>>.
3. *Miroslav Poche v 10 bodech: Kdo je politik ČSSD, proč ho Zeman a komunisté odmítají a co má za sebou* [online]. reflex.cz, 20. června 2018 [cit. 13. února 2019]. Dostupné na <<https://www.reflex.cz/miroslav-poche-cssd>>.
4. HÁJEK, L., ŠVEC, K. *Menšinové vlády: v Evropě nic výjimečného, v Česku však moc dlouho nevydrží* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 26. prosince 2017 [cit. 3. února 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2338006-mensinove-vlady-v-evrope-nic-vyjimecneho-v-cesku-vsak-moc-dlouho-nevydrzi>>.
5. ZEMAN, Miloš. *Projev prezidenta republiky při jmenování členů nové vlády* [online]. hrad.cz, 13. prosince 2017 [cit. 3. února 2019]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-jmenovani-clenu-nove-vlady-13795#from-list>>.

6. *Babišovi zbývá už jen pár hodin a překoná Topolánka* [online]. echo24.cz, 23. dubna 2018 [cit. 4. února 2019]. Dostupné na <<https://echo24.cz/a/S5Uq3/babisovi-zbyva-uz-jen-par-hodin-a-prekona-topolanka>>.
7. *Zeman přijal demisi Babišovy vlády. A hned ho pověřil sestavením kabinetu znovu* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 24. ledna 2018 [cit. 13. února 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2370775-zeman-prijme-demisi-babisovy-vlady-a-hned-mu-da-druhy-pokus>>.
8. *Zeman se dnes seznámí s návrhem na odvolání Babiše* [online]. aktualne.cz, 8. května 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeman-se-dnes-seznami-s-navrhem-na-odvolani-babise/r~fc54753a33b511e7a70b002590604f2e/>>.
9. *Sobotka dává Zemanovi s odvoláním Babiše ultimátum do pátku* [online]. novinky.cz, 22. května 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/438539-sobotka-dava-zemanovi-s-odvolanim-babise-ultimatum-do-patku.html>>.
10. *Zeman ve středu odvolá Babiše. Z vlády a novým ministrem financí jmenuje Ivana Pilného* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 23. března 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2128335-zeman-ve-stredu-odvola-babise-z-vlady-a-novym-ministrem-financi-jmenuje-ivana-pilneho>>.
11. *Druhá Babišova vláda získala po více než patnácti hodinách jednání poslanců důvěru* [online]. irozhlas.cz, 12. července 2018 [cit. 1. března 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vlada-cr-andrej-babis-duvera-2018_1807110800_ako>.
12. *Sněmovna Babišově vládě nedala důvěru, pro hlasovalo pouze ANO* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 16. ledna 2018 [cit. 1. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2363233-snemovna-hlasuje-o-duvere-babisove-vlade-poslanci-ji-predem-odmitaji>>.
13. *Hlasování o nedůvěře vládě bylo marnění času, říká Zeman* [online]. echo24.cz, 27. listopadu 2018 [cit. 1. března 2019]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/S3PNQ/hlasovani-o-neduvere-vlade-bylo-marneni-casu-rika-zeman>>.
14. *Duda přijal demisi Szydlové, Polsko má nového premiéra* [online]. eurozpravy.cz, 8. prosince 2017 [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/209355-duda-prijal-demisi-szydlove-polsko-ma-noveho-premiera/>>.

15. *Sobotka oznámil, že vláda kvůli Babišovým kauzám podá demisi. Je to zbabělec, zní z ANO* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 2. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2106053-sobotka-oznamil-ze-vlada-kvuli-babisovym-kauzam-poda-demisi-je-zbabelec-zni-z-ano>>.
16. *Zeman nechal vyzdobit sál na demisi. Následovala slovní přestřelka se Sobotkou* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 4. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2108429-zeman-nechal-vyzdobit-sal-na-demisi-nasledovala-slovni-prestrelka-se-sobotkou>>.
17. *Prezident chce odvolat Sobotku a zbytek vlády ponechat. Neústavní, miní právník* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 4. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2108369-prezident-chce-odvolat-sobotku-a-zbytek-vlady-ponechat-neustavni-mini-pravnik>>.
18. *Sobotka si demisi nakonec rozmyslel. Na Hrad poslal návrh s odvoláním Babiše* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 5. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2109644-sobotka-si-demisi-nakonec-rozmyslel-na-hrad-poslal-navrh-s-odvolanim-babise>>.
19. *Pilný nahradil Babiše. Nového ministra financí jmenoval prezident* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 24. května 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2130111-pilny-nahradil-babise-noveho-ministra-financi-jmenoval-prezident>>.
20. *Babiš: Zeman mi dal na sestavení vlády neomezený čas* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 8. února 2017 [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2385265-babis-zeman-mi-dal-na-sestaveni-druhe-vlady-neomezeny-cas-na-101-podpisech-uz-netrva>>.

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o kreačních pravomocech prezidenta, jimiž disponuje vůči vládě. Práce je především zaměřena na možnou míru prezidentových zásahů při jmenování vlády a jejích členů, odvolání vlády a jejích členů, a při přijímání demise, a dále také na vztah prezidenta s předsedou vlády, jejich vzájemné pravomoci a povinnosti. Hlavním cílem práce je poukázat na problematické články Ústavy upravující vztah prezidenta a vlády, jejichž vágní formulace a celková stručnost Ústavy umožňuje vícero možných výkladů, ale také na již v minulosti nastalé situace, které se odchylovaly, nebo dokonce přičily znění a výkladu Ústavy.

Tato problematika je zkoumána na základě samotného textu Ústavy, stanovisek odborníků na danou problematiku, ústavní praxe, ale také na základě komparace úpravy této problematiky ve státech, v nichž je postavení prezidenta ve státě srovnatelné s postavením prezidenta v České republice – jedná se především o porovnání se Slovenskem, Polskem a Itálií.

Zpracované téma lze s přihlédnutím k nedávnému politickému dění v České republice s jistotou považovat za aktuální a často veřejně diskutované. Důležitost řešení této problematiky může být spatřována ve veřejném zájmu na tom, aby byly vztahy mezi nejvyššími ústavními činiteli jasné a snadno předvídatelné, a především aby nebylo mylným výkladem bráněno efektivnímu fungování výkonu veřejné moci v České republice.

Summary

This bachelor thesis deals with the creative authority of the president, which empowered him towards the government. Thesis is especially focused to the possible amount of president's interversions within the appointment of the government and Ministries, recall of the government and Ministries and also within receiving demission. It also deals with relation between the President and the Prime Minister and their mutual powers and duties. The main aim of this thesis is refer problematic constitutional articles, which constitute relation between the President and government. Some of these articles are vague formulated and in connection with conciseness of Constitution it can allows more of possible interpretations. It also points to the situations occured in past, whose solutions were deflected, or some of them even in contrary with a text or interpretation of the Constitution.

Research of this subject is based on the text of the Constitution, the opinions of the experts, common application of the Constitution in practise and also on comparison of this subject in states, in which the position of the president in the state is comparable with the position of the Czech President– it's especially comparison with Slovak republic, Poland and Italy.

This topic can be – based on recently political events in the Czech republic – surely considered as a live and also very often publicly discussed. Importance of this subject can be also seen in a public interest to set a clear and easily predictable relations between the highest constituional officials, which can avoid to prohibition of efective working of the executive power occured by wrong interpretation of the Constitution.

Seznam klíčových slov

Ústava České republiky, moc výkonná, prezident, ministři, předseda vlády, vláda, demise, jmenování, odvolání, pravomoci prezidenta, parlamentní demokracie.

Key words

The Constitution of the Czech Republic, the executive power, President, Ministries, Prime Minister, government, demission, appointment, recall, presidential powers, parliametary democracy.